

Ungas etablering

FOKUS 17:1

ETABLERING I

ARBETS- OCH SAMHÄLLSLIVET

FOKUS 17

Våra delrapporter till **Fokus 17** är:

Fokus 16:1 Unga nyanländas etablering. Kartläggning av etableringsuppdraget

Fokus 16:2 Unga nyanländas etablering. Verksamhetsexempel och ungas röster

Fokus 17:1 Ungas etablering i arbets- och samhällslivet

Fokus 17:2 Unga med funktionsnedsättning. Etablering i arbets- och samhällslivet

Fokus 17:3 Unga hbtq-personer. Etablering i arbetslivet

Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Rapporterna går också att ladda ned på www.mucf.se

© **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017**

Projektledare: **Marcus Ohlström**

Språkgranskning: **Ingrid Bohlin**

Grafisk form: **Typisk Form designbyrå**

Omslagsfoto: **Rebecka Rynefelt/Scandinav**

Foto, inlaga: **S. 4 Scandinav/Scandinav, s. 9 Jörgen Wiklund/Scandinav,**

s. 14 Astrakan/Scandinav, s. 23 Jörgen Wiklund/Scandinav,

s. 30 Johnér/Scandinav, s. 38 Scandinav/Scandinav, s. 55 Jesper Molin/Scandinav,

s. 68 Emma Bourne/Scandinav, s. 76 Sofia Byström/Scandinav

Tryck: **TMG Öresund**

Distribution MUCF

Box 17801, 118 94 Stockholm

Tfn: 08-566 219 00

e-post: info@mucf.se

webbplats: www.mucf.se

www.facebook.com/mucf.se

www.twitter.com/ungciv

ISBN: 978-91-88455-42-0

Ungas etablering

FOKUS 17:1

Etablering i arbets- och samhällslivet

Förord

Ungas etablering i arbets- och samhällslivet är en delrapport inom ramen för myndighetens kartläggning och analys av ungas etablering i arbets- och samhällslivet som pågår 2016–2017.

Ungas etablering i arbetslivet undersöks genom en litteraturstudie. Delrapporten beskriver att de flesta unga har en problemfri väg till arbetslivet, men att vissa grupper möter större svårigheter än andra. Dessa är kortutbildade, utrikes födda och unga med funktionsnedsättning. För att stärka etableringen i arbetslivet för grupper som står långt från arbetsmarknaden föreslås Sveriges kommuner få i uppdrag att samordna insatser för unga upp till och med 29 år som varken arbetar eller studerar.

Ungas etablering i samhällslivet undersöks dels med hjälp av ett enkätmaterial om civilsamhällesengagemang som Ersta Sköndal Bräcke högskola generöst har låtit myndigheten ta del av och analysera, dels utifrån tidigare kunskap och ny data från Sveriges Kommuner och Landsting om ungas valdeltagande.

Studien visar att unga är engagerade i civilsamhället i lika stor utsträckning som äldre även om vissa skillnader i typ av engagemang finns. Ungas valdeltagande är marginellt lägre än äldre gruppers, men har ökat under de tre senaste valen. För att ytterligare stärka ungas samhällsengagemang och för att jämna ut förutsättningarna mellan socioekonomiskt skilda grupper föreslås skolan få i uppdrag att främja kunskap om civilsamhället och föreningslivets roll.

Arbetet med delrapporten har genomförts inom avdelningen för utveckling och analys av Ylva Bodén och Julia Grosse i samarbete med Marcus Ohlström.

Myndighetens förhoppning är att delrapporten ska öka kunskapen om ungas villkor och bidra till att förbättra villkoren för deras etablering.

Lena Nyberg, generaldirektör,

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

November 2017

Handwritten notes on a pink sticky note: "Hitzes Mittel"

Handwritten notes on a pink sticky note: "SUSSEK"

Handwritten notes on a pink sticky note: "Stopp - plan - Handbuch"

Handwritten notes on a pink sticky note: "NORMEN"

Handwritten notes on a yellow sticky note: "NORMENRYTME"

Handwritten notes on an orange sticky note: "KREIS"

Innehåll

Sammanfattning	6
1 Inledning	8
2 Ungas etablering i arbetslivet	15
3 Ungas etablering i samhällslivet	39
4 Huvudsakliga resultat	69
5 Bedömningar och förslag	77
Bilaga 1, Uppdragsbeskrivning	84
Referenser	85

Sammanfattning

I den här delrapporten undersöks ungas etablering i arbets- och samhällslivet. Andra delrapporter inom samma regeringsuppdrag undersöker etableringen för unga nyanlända, unga med funktionsnedsättning och unga hbtq-personer.

Ungdomspolitikens mål innebär att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Arbete och egenförsörjning är för de flesta avgörande för att uppnå detta, men det är inte förrän vid 30 års ålder som nästan alla unga har fått ett arbete. Dessutom finns grupper av unga som har svårt att komma in i arbetslivet, oavsett konjunktur.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar är högre i gruppen 25–29 år än bland yngre och särskilt bland kvinnor. Ungas med funktionsnedsättning, utrikes födda, kortutbildade, unga med psykisk ohälsa, unga föräldrar, unga hbtq-personer samt unga i socioekonomiskt utsatta områden är särskilt utsatta. Samtidigt är det vanligare att exempelvis utrikes födda, kortutbildade och unga i åldern 25–29 år tillmäter fast arbete och egenförsörjning ett stort värde. Det tyder på att det finns en stark motivation att arbeta och försörja sig själv hos dessa grupper.

För att bättre stötta utsatta unga till arbete och försörjning och för att främja likvärdighet över landet föreslår myndigheten att kommunerna ska ges ansvar att inrätta en-väg-in-verksamheter, där myndighetskontakter och etableringsinsatser kan samordnas utifrån individens behov. Myndigheten föreslår också att en särskild utredare ska tillsättas för att säkerställa finansieringen för kommunerna.

Ungas etablering i samhällslivet undersöks som ungas engagemang i civilsamhället samt ungas valdeltagande. Tvärtemot vad som ibland påstås ser myndigheten inte att unga är mindre engagerade än äldre. Inte heller valdeltagandet ger anledning till oro. Unga röstar i något mindre utsträckning än äldre men skillnaderna är små och minskande. Svenska ungdomars valdeltagande ligger på en internationellt sett hög nivå.

För att ytterligare stärka och långsiktigt främja ungas samhällsengagemang föreslår myndigheten att det i grund- och gymnasieskolans läroplaner ska framgå att skolan, tillsammans med det lokala föreningslivet, ska öka ungas kunskap om civilsamhället och om möjliga ingångar till ett eget engagemang.

KAPITEL 1

Inledning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har under 2016 och 2017 i uppdrag att kartlägga och analysera ungas etablering i arbets- och samhällslivet (regeringsbeslut 2015a).¹

I den här delrapporten tas ett samlat grepp om hela ungdomsgruppen. Stora skillnader finns inom gruppen, vilket också beskrivs i rapporten. I myndighetens uppdrag ingår att särskilt beskriva villkoren för nyanlända tjejer och killar och för tjejer och killar med funktionsnedsättning. Myndigheten har också ett särskilt uppdrag att främja lika rättigheter och möjligheter för unga hbtq-personer (regeringsbeslut 2016). Villkoren för unga nyanlända, unga med funktionsnedsättning och unga hbtq-personer fördjupas därför i separata delrapporter.²

Syftet med den här delrapporten är att presentera ny kunskap om ungas etablering samt att lyfta fram den kunskap som finns sedan tidigare. Utifrån det lägger MUCF förslag på konkreta åtgärder för hur ungas etablering kan underlättas. Myndighetens förhoppning är att delrapporten ska bidra till att ungas möjligheter till etablering i arbetslivet och samhällslivet förbättras.

---

1 För uppdragsbeskrivning se bilaga 1.

2 Uppdraget kring unga nyanländas etablering delrapporterades i november 2016 (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016a, 2016b).

Ungdomspolitiken

Den ungdomspolitiska propositionen från 2014 föreslår att målet för ungdomspolitiken ska vara:

Alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.”
(prop. 2013/14:191, s. 16)

Målet är sektorsövergripande. Det gäller inte enbart för ungdomspolitiken utan för alla politikområden som rör unga. Målet är också tänkt att relatera till målen för barnrättspolitiken och det europeiska samarbetet kring unga (prop. 2013/14:191).

I propositionen tydliggörs att alla statliga beslut och insatser som rör unga mellan 13 och 25 år bör ha ett *ungdomsperspektiv*. Ungdomsperspektivet ska ha sin utgångspunkt i att unga har tillgång till sina *mänskliga rättigheter* som de uttrycks i grundlagarna och i Sveriges konventionsåtaganden på området.

Att ett ungdomsperspektiv utgår från mänskliga rättigheter tydliggör att unga mellan 13 och 25 år omfattas av mänskliga rättigheter på samma grunder som den övriga befolkningen. Varje enskild individ har rätt att utöva sina mänskliga rättigheter utan diskriminering.

Unga är en heterogen grupp med individuella rättigheter

Utöver att ett ungdomsperspektiv ska utgå från ungas rätt att få tillgång till sina mänskliga rättigheter är det också ett perspektiv som innebär att unga bör

- *”betraktas som en mångfald individer*
- *stödjas att bli självständiga*
- *ha möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande.”*
(prop. 2013/14:191, s. 22)

En mångfald individer

Unga i åldern 13–25 år är en heterogen grupp i samhället, de är olika utifrån kön, könsidentitet, ålder, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, funktionsförmåga, psykosocial bakgrund med mera. När samhället riktar insatser till unga är det viktigt att ta hänsyn till den mångfald av individer som innefattas när vi talar om unga eller unga vuxna.

Stödjas att bli självständiga

Unga har rättigheter också i sin utveckling av självständighet. När unga utvecklar sin självständighet bör deras handlingsutrymme inte begränsas av stereotypa könsroller, missbruk, tvång, förtryck, diskriminering, trakasserier, mobbning, påtryckningar av olika slag eller brist på ekonomiska resurser eller kunskap. Samhällets alla instanser har, utifrån Sveriges ungdomspolitik, ett ansvar för att motverka dessa faktorer i ungas liv.

Rätt att vara delaktiga

Delaktighet handlar både om att få göra sin röst hörd och om att få möjlighet att bidra med egna initiativ och eget arbete. Unga bör vara delaktiga och ha inflytande i sina egna liv och som brukare av samhällets insatser. Hur delaktigheten ska utformas handlar snarare om individens behov än om samhällets behov. Det centrala är att unga får möjlighet att vara delaktiga i att utveckla beslutsunderlag och i att genomföra insatser som berör dem som individer eller som grupp.

Genomförande och avgränsningar

Uppdraget tar fasta på centrala delar av ungdomspolitiken – möjligheten att bli självständig och delaktig i arbets- och samhällslivet. Ett flertal aktörer har i dag uppdrag kring att ta fram kunskap om eller främja ungas etablering i arbetslivet, till exempel Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (dir. 2015:70), Delegationen

för unga och nyanlända till arbete (dir. 2014:157) samt Temagruppen Unga i arbetslivet.³ Andra aktörer har nyligen presenterat omfattande och djuplodande rapporter om ungas etablering i arbetslivet, se vidare kapitel 2.

Myndigheten har även ett pågående uppdrag att analysera och redovisa utvecklingen av ungas övergång mellan skola och arbetsliv (regeringsbeslut 2015b, har delrapporterats i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a).

Mot denna bakgrund har myndigheten valt att inom ramen för det här uppdraget inte ta fram ny kunskap om ungas etablering i arbetslivet. I stället presenteras en översikt över befintlig kunskap med fokus på villkoren för etablering i arbetslivet för unga vuxna efter skola och utbildning.

Det finns i dag färre pågående eller nyligen avslutade uppdrag kring ungas etablering i samhällslivet än i arbetslivet. Här har myndigheten därför tagit fram ny kunskap om ungas engagemang i föreningslivet, baserad på ett enkätmaterial från Ersta Bräcke Sköndal högskola som tidigare inte analyserats utifrån ett ungdomsperspektiv.⁴ Dessutom presenteras kunskap om ungas valdeltagande.

I övriga delrapporter inom det här uppdraget analyseras delar av ungdomsgruppen, unga nyanlända, unga med funktionsnedsättning respektive unga hbtq-personer. När åtgärder utarbetas för att främja ungas etablering i arbets- och samhällslivet är det viktigt att komma ihåg att stora skillnader även finns inom dessa undergrupper och att unga inte definieras utifrån tillhörighet endast till en grupp. Myndigheten bedömer att framgångsrika insatser för att främja ungas etablering behöver ta hänsyn till mångfalden av perspektiv och maktstrukturer och anpassa insatserna efter den enskildes behov och förutsättningar.

---

3 Temagruppen Unga i arbetslivet är ett nationellt projekt som finansieras av Svenska ESF-rådet, sex myndigheter och två arbetsgivarorganisationer och som drivs av MUCF, se www.temaunga.se.

4 Datamaterialet har tagits fram av och tillhör enheten för forskning om det civila samhället vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Bearbetade uppgifter finns bland annat i rapporten *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992–2014* (von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015).

Rapportens disposition

Utöver detta inledande kapitel består rapporten av fyra ytterligare kapitel.

Kapitel 2 redogör för villkoren för ungas etablering i arbetslivet utifrån tidigare forskning, studier och rapporter.

Kapitel 3 beskriver ungas etablering i samhällslivet utifrån nya analyser.

Kapitel 4 presenterar centrala resultat.

Kapitel 5 presenterar förslag på hur ungas etablering i arbetslivet och samhällslivet kan förbättras.

Definitioner

Etablering i arbetslivet

Med etablering i arbetslivet avses i denna rapport den process som leder fram till att en person kan försörja sig själv genom förvärvsarbete.

Etablering i samhällslivet

Med etablering i samhällslivet avses i denna rapport den process som leder fram till en meningsfull fritid och ett aktivt samhällsengagemang för den enskilde.

Samverkan med andra aktörer

Inför och under arbetet med den här delrapporten har MUCF samverkat med, hämtat in underlag från eller berett möjlighet att lämna synpunkter till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU), Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar och Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua).

KAPITEL 2

Ungas etablering i arbetslivet

Det här kapitlet är en kunskapssammanställning som i första hand utgår från ett antal aktuella svenska rapporter från forskare och myndigheter samt betänkanden⁵ som tar upp ungas etablering i arbetslivet samt från myndighetens egna rapporter.

Urvalet har avgränsats till den svenska arbetsmarknaden och villkoren för unga i åldern 15–29 år. Att gruppen 25–29 år är inkluderad, trots att de inte är ungdomar enligt den ungdomspolitiska definitionen, beror på att många unga etablerar sig i arbetslivet efter 24 års ålder. Det är dock inte alla rapporter och utredningar i underlaget som omfattar hela åldersintervallet.

De teman vi sökt information om är

- ungas sysselsättning och väg fram till varaktig etablering
- förutsättningar och villkor för olika grupper av unga, till exempel unga som varken arbetar eller studerar
- effekter av etableringsinsatser riktade till unga.

---

5 *En förlorad generation* (Engdahl & Forslund 2015), *Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad* (Nordström Skans, Eriksson & Hensvik 2017) och *Den svenska arbetsmarknaden och dess utmaningar* (Eriksson, Hensvik & Nordström Skans 2017), *Investing in Youth, Sweden* (OECD 2016), *Långtidsutredningarna 2011 och 2015* (SOU 2011:11, SOU 2015:90, SOU 2015:104), betänkanden från Delegationen för unga och nyanlända till arbete (SOU 2017:19) och Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2017:9) samt Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsrapport (2016). Vi har även tagit del av rapporter från Temagruppen Unga i arbetslivet, Skolverket och SCB samt kompletterat detta material med en systematisk sökning efter forskningsrapporter och vetenskapliga artiklar på temat ungas etablering i arbetslivet.

Ungas sysselsättning

Vid utgången av 2016 var nära två miljoner unga i åldern 15–29 år bosatta i Sverige.⁶ Bland unga upp till 19 års ålder studerar de flesta.⁷

I åldersgruppen 20–24 år förvärvsarbetade majoriteten av ungdomarna,⁸ många parallellt med att de deltog i undervisning.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökar med åldern. År 2014 ingick var tionde ung person i åldern 20–24 år i gruppen.⁹ Vi återkommer till gruppen som varken arbetar eller studerar längre fram.

Enligt statistik från Eurostat (Nordström Skans, Eriksson & Hensvik 2017) över ungas sysselsättning finns könsskillnader som ökar ju äldre ungdomarna blir. I åldersgruppen 15–19 år är den främsta skillnaden att en högre andel tjejer arbetar eller söker arbete parallellt med studierna medan killarna i högre grad endast studerar. I åldersgruppen 20–24 år är andelen som helt övergått i arbete högre bland män då många kvinnor fortsätter att studera och arbeta parallellt. I åldersgruppen 25–29 år är könsskillnaderna ännu tydligare.

En annan skillnad finns i andelen utanför arbetskraften, det vill säga individer som vare sig arbetar eller står till arbetsmarknadens förfogande. Fler unga kvinnor än unga män lämnar successivt arbetskraften efter tonåren. Sett ur ett internationellt perspektiv är dock dessa könsskillnader ovanligt små i Sverige (OECD 2016).

---

6 www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningR1860/?rxid=5a035e21-f3eb-4cc6-9382-e900212d98da, 2017-06-15, kl. 12.07.

7 96 procent av 16-åringarna och 93 procent av 18-åringarna. Andelen sjunker till 41 procent av 19-åringarna. www.sverigeisiffror.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/befolkningens-utbildning/befolkningens-studiedeltagande/#_Tabellerochdiagram, 2017-06-15, kl. 17.10.

8 61 procent av 20–24-åringarna förvärvsarbetar enligt SCB:s statistikdatabas RAMS. www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AM0207__AM0207H/BefSyssAldKonK/?rxid=7fe575c7-a2e1-4496-8e04-c2fdd4foeb10, 2017-06-16, kl. 17.09.

9 www.temaunga.se/sites/default/files/diagram_och_grafer_uvas_2014_webb.pdf, 2017-06-15, kl. 10.00.

Vägen till etablering i arbetslivet

Nedan går vi igenom ett antal faktorer som påverkar vägen till etablering för ungdomsgruppen i stort.

Vanligt med deltid och tillfälliga jobb

Villkoren för ungas etablering i arbetslivet har förändrats sedan början på 1990-talet. Sysselsättningsgraden¹⁰ har sjunkit och det har blivit vanligare med deltidsarbete och tidsbegränsade anställningar bland unga. Parallellt har andelen unga som studerar högre upp i åldrarna ökat. I genomsnitt studerar unga under längre tid och etablerar sig senare i arbetslivet nu jämfört med på 1990-talet (Tema-gruppen Unga i arbetslivet 2017b). Den utdragna etableringsprocessen behöver dock inte vara ett tecken på att alla unga har fått svårare att etablera sig.

Under högkonjunkturer är det generellt lättare för unga att få ett arbete, vilket också avspeglar sig i sjunkande arbetslöshetssiffror. Det finns dock unga som har det svårt oavsett konjunktur och bland dem finns utrikes födda, kortutbildade och unga med funktionsnedsättning (Engdahl & Forslund 2015). Effekterna av att inte lyckas med övergången från utbildning till arbete har blivit allvarigare och risken för långsiktig utslagning har ökat för dessa ungdomar (Bäckman & Nilsson 2016). Villkoren varierar alltså mellan olika grupper. Mer om de utsatta grupperna kommer senare i kapitlet.

Etableringsmönstren ser olika ut för olika grupper. Det är vanligare att kvinnor studerar vidare, men också att de fastnar i deltid och osäkra anställningar eller lämnar arbetslivet. De män som lyckas etablera sig har oftare en stabil arbetssituation (Landstedt, Brydsten, Hamarström, Virtanen & Almqvist 2016). Utrikes födda ungdomar ingår i lägre grad i arbetskraften¹¹, vilket endast till en del förklaras av

¹⁰ Andel förvärvsarbetande i befolkningen.

¹¹ Utanför arbetskraften är den del av befolkningen som varken är sysselsatt eller söker arbete.

att de studerar i högre grad, och de som ingår i arbetskraften är i större utsträckning arbetslösa (Temagruppen Unga i arbetslivet 2017b).

Ungas jobsituation blir stabilare med åldern

Ungdomarnas perioder i arbetslöshet är relativt korta jämfört med äldres och för de flesta unga är arbetslöshetsperioderna koncentrerade till tiden närmast efter gymnasiet. Mer än 40 procent av alla 16-åringar har minst en anställning (till exempel feriejobb) under ett år, men deras inkomster är låga. Inkomsterna och antalet anställningar per år ökar med åldern fram till 22 års ålder. Därefter fortsätter de genomsnittliga inkomsterna att stiga, men antalet anställningar per år planar ut, vilket antyder att ungdomarna fått en mer stabil arbetsituation. Vid 30 års ålder är nio av tio unga etablerade i arbetslivet (Engdahl & Forslund 2015).¹²

Notera dock att det är stora skillnader mellan olika grupper, exempelvis arbetar endast ungefär var femte 27-åring som gått ut gymnasiesärskolan (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a).

Inkomstutvecklingen beror på tidigare erfarenhet, utbildning och kön

Ungas initiala inkomstutveckling samvarierar med tidiga arbetslivskontakter. De som jobbade vid 17 års ålder har en högre inkomst när de är 25 år jämfört med de som inte jobbade. Betydelsen av att arbeta i tonåren är större för unga som inte går vidare till högre studier. Med tiden får unga som fullföljt gymnasiet och studerat vidare en bättre inkomstutveckling, oavsett om de arbetade i tonåren eller inte (Engdahl & Forslund 2015).

Ungas inkomster beror även på yrkesinriktning. Unga som gått energiprogrammet, fordonsprogrammet och byggprogrammet på

---

¹² Det vill säga att de för första gången har uppnått en arbetsinkomst som överstiger halva medianinkomsten för en 45-åring.

gymnasiet har exempelvis i högre grad en stabil inkomst tre år efter examen än de som gått barn- och fritidsprogrammet. Utfallet ser olika ut för kvinnor och män med samma utbildning, män uppnår i högre grad en stabil inkomst efter flera av utbildningarna (Statistiska centralbyrån 2015).

Unga börjar jobba i branscher utan krav på högre formell utbildning

Ökningen av andelen unga med tidsbegränsade anställningar hänger samman med en förskjutning mellan olika branscher där unga arbetar. Tillverkningsindustrin som traditionellt erbjudit tillsvidareanställningar har minskat och branscher som handel, hotell och restaurang samt finansiell verksamhet och företagstjänster med typiskt sett tillfälliga anställningsformer har vuxit sedan 1990-talet (Engdahl & Forslund 2015).

Den vanligaste branschen att jobba i 2015 för unga i åldern 16–24 år var handel. Lika vanligt bland kvinnor var vård och omsorg följt av hotell och restaurang. Bland män var det vanligt att jobba med byggverksamhet och företagstjänster (där bemanningsbranschen ingår).¹³ Unga i åldern 16–24 år är underrepresenterade inom branscher där krav på formell utbildning troligtvis är mer vanligt (Engdahl & Forslund 2015). Med tiden byter många unga som har en fullständig utbildning till mer kvalificerade och välavlönade yrkesroller (Hatlevoll 2015).

Vanligare att äldre ungdomar har jobb som matchar deras utbildning

Ungefär hälften av ungdomarna i åldern 16–29 år som arbetar anser att deras nuvarande jobb matchar den utbildning och de kvalifikationer som de har, en andel som ökar med åldern. Det är också vanligare med

13 www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AM__AMo2o8__AMo2o8B/YREG61/?rxid=98e0c4ad-ee2d-4210-8781-f428a6c7eff1, 2017-08-17, kl. 17.20.

stigande ålder att individerna tycker att det är något särskilt med deras arbete. Andelen som tycker att det är något särskilt med deras arbete är generellt något högre bland kvinnor (Ungdomsstyrelsen 2013b).

Vad krävs för att få ett jobb?

Villkoren för att få en anställning ser olika ut för yngre jämfört med för äldre då unga ofta saknar arbetslivserfarenhet och referenser. Nedan ges en samlad bild av vilka förutsättningar som krävs för att unga ska få en anställning.¹⁴

Gymnasieutbildning är avgörande

Unga bedöms i högre grad efter sin formella utbildning, särskilt om de aldrig arbetat. En fullständig gymnasieutbildning är den enskilt viktigaste faktorn för ungas etablering, men det varierar hur stor vikt arbetsgivare i olika branscher lägger vid att ungdomarna ska ha gått en yrkesspecifik utbildning.

En fullständig utbildning är dock inte något skydd mot arbetslöshet för alla ungdomar. Det finns en obalans mellan de utbildningar som unga väljer och de som arbetsmarknaden efterfrågar.¹⁵

Personliga egenskaper är en viktig resurs

På dagens arbetsmarknad ställs allt högre krav på arbetstagarnas sociala färdigheter, anpassningsbarhet och kreativitet. Icke-kognitiva,

---

14 Sammanställningen är baserad på ungas förutsättningar som de framkommer i studier från Konjunkturrådet (Nordström Skans, Eriksson & Hensvik 2017), Skolverket (2016), OECD (2016) och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017a) samt i Långtidsutredningen 2015 (SOU 2015:104).

15 Det råder brist på högskoleutbildade inom vård, utbildning och vissa tekniska områden, liksom på gymnasieutbildade inom tekniska ämnen. Personer som valt en studieförberedande linje och inte fortsatt till högre studier liksom de som valt en humanistisk eller konstnärlig utbildning har svårt att hitta jobb som motsvarar deras kvalifikationer.

personliga egenskaper – som att vara samvetsgrann – har betydelse för att lyckas med både studier och arbete. Skötsamhet och motivation anses också vara viktiga av de arbetsgivare som anställer unga.

Grundläggande färdigheter är viktigare än ursprung

Relationen mellan färdigheter i att läsa och räkna och sysselsättning är ovanligt stark i Sverige. Högutbildade utrikes födda med goda färdigheter i att läsa och räkna har samma förutsättningar som högutbildade inrikes födda att få ett kvalificerat arbete.

Arbetslivserfarenhet och specialkunskaper efterfrågas

Arbetsgivarna efterfrågar arbetslivserfarenhet eller andra specialkunskaper, exempelvis körkort. De tenderar att välja bort unga som varit arbetslösa länge när de kallar till intervju. Att ha arbetat någon gång under gymnasietiden har en positiv effekt på möjligheterna att få ett arbete efter gymnasiet.

Betydelsen av kontakter och nätverk har ökat

Arbetsförmedlingens betydelse som förmedlare av arbeten tycks för många arbetssökande generellt minska i takt med att andra vägar till arbete har växt fram.¹⁶ Upp till två tredjedelar av alla jobb tillsätts via informella kanaler som exempelvis sociala nätverk eller direktkontakter med arbetsgivare. De informella kanalerna spelar störst roll för personer utan formell utbildning och för unga utan tidigare arbetslivserfarenhet. De ungdomar som söker jobb via sitt sociala nätverk tenderar att få en anställning snabbare än de som söker via formella kanaler. Unga som är födda utrikes får inte jobb via informella kanaler i samma utsträckning som inrikes födda.

---

¹⁶ Det gäller dock inte alla grupper, exempelvis konstaterar delrapporten *Fokus 17:2* om unga med funktionsnedsättning att killar med funktionsnedsättning utmärker sig genom att i större utsträckning än andra unga få jobb via Arbetsförmedlingen.

Tillgång till bostäder och bra kommunikationer underlättar matchningen

Det finns också faktorer kopplade till infrastruktur som påverkar yngres etableringsmöjligheter likaväl som äldres, som tillgången till bostäder där jobben finns och bra kommunikationer för dem som vill pendla till jobbet. Det finns kommuner som inte kan rekrytera lokalt på grund av att det saknas personer med rätt utbildning i närområdet.

Ungas syn på vikten av arbete och egenförsörjning

Att börja arbeta och bli självförsörjande är viktiga steg på vägen mot att bli vuxen för de flesta unga och en förutsättning för eget boende och familjebildning. En undersökning av ungas attityder och värderingar (Ungdomsstyrelsen 2013b) visar att unga som varit långtidsarbetslösa upplever sig ha lägre inflytande över sin bostadssituation, sina utbildnings- och yrkesval, sin möjlighet att få en god ekonomi samt över framtiden i sin helhet än unga som aldrig har varit arbetslösa. Studien visar också att unga som har upplevt arbetslöshet i större utsträckning oroar sig för den egna hälsan, för arbetslöshet, för att inte duga och för familjens ekonomi, jämfört med unga som aldrig varit arbetslösa.

Unga vuxna i åldern 25–29 år samt utrikes födda, arbetslösa och unga med kortutbildade föräldrar anser i högre grad än andra unga i undersökningen att ett fast arbete och egenförsörjning är viktigt att uppnå. Många av dessa ungdomar ingår bland de utsatta ungdomar som nästa avsnitt handlar om. Fast arbete ökade generellt i betydelse för ungdomarna mellan de undersökningar som gjordes 2007 och 2013.

Utsatta grupper

Äldre långtidsarbetslösa, flykting- och anhöriginvandrade, unga med svaga studieresultat och personer med funktionsnedsättning är de grupper som har störst svårigheter i arbetslivet (jfr Nordström Skans, Eriksson & Hensvik 2017).

De som har svårast att etablera sig förefaller möta stora hinder även när konjunkturen är gynnsam. Arbetsförmedlingen rapporterar att allt fler av de utsatta individerna¹⁷ förblir arbetslösa under lång tid (Arbetsförmedlingen 2016). I det följande avgränsar vi oss till ungdomsgruppen och utsatta undergrupper inom den.

Regeringen har tagit fram en strategi för unga som varken arbetar eller studerar (regeringens strategi 2015) som ett led i att bekämpa ungdomsarbetslösheten. I den är *unga med psykisk ohälsa* en prioriterad grupp. Andra grupper av unga som ofta omnämns som utsatta är de med *funktionsnedsättning*, *de med utländsk bakgrund* samt de som *saknar fullständig gymnasieutbildning* (jfr Engdahl & Forslund 2015). Ungdomar som ingår i flera grupper är extra utsatta och deras sammansatta behov ställer stora krav på samverkan mellan aktörer och insatser (SOU 2017:9).

I avsnittet nedan följer en introduktion till gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Riskfaktorer för att varken arbeta eller studera är bland annat avsaknad av en fullständig gymnasieutbildning, utländskt ursprung, funktionsnedsättning, psykisk ohälsa och tidigt föräldraskap (SOU 2017:9). Nästa avsnitt säger något om villkoren för dessa grupper, liksom för unga hbtq-personer samt utifrån geografiska skillnader. Det finns dock fler riskfaktorer, exempelvis kriminalitet, fattigdom och föräldrarnas utbildning och arbetsmarknadsstatus, som vi av utrymmesskäl inte fördjupar i detta kapitel. Även dessa kan påverka både ungas levnadsvillkor och deras förutsättningar för att lyckas med studier och etablering i arbetslivet.

---

¹⁷ Arbetsförmedlingens rapportering avser nyanlända, kortutbildade och personer med funktionsnedsättning.

Unga som varken arbetar eller studerar (uvas)

Andelen unga som varken arbetar eller studerar har legat på ungefär samma nivå¹⁸ sedan 2007 trots variationer i konjunktur och arbetslöshetsnivå. Även om andelen är lägre än genomsnittet i OECD så är det ett tecken på att vissa grupper har betydande svårigheter att etablera sig i arbetslivet och att de kan behöva särskilda insatser oberoende av konjunkturläget.

Det finns huvudsakligen två mått som försöker ringa in gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Det ena, som är ett officiellt mått och används av OECD i internationella jämförelser, är *Not in Employment, Education or Training* (NEET). Det andra måttet är ett registerbaserat mått som tagits fram av *Temagruppen Unga i arbetslivet* över unga som varken arbetar eller studerar (uvas).¹⁹ I skrivande stund finns uvas-statistik för 2007–2014.

MUCF har valt att utgå från uvas-måttet eftersom det ger en bild av ungdomsgruppen i sin helhet och vilka insatser ungdomarna har fått. Nedan redovisar vi uvas-statistik från 2014 om inte annat anges.

---

18 År 2014 var andelen 7,5 procent (82 060 personer) i gruppen 16–24 år jämfört med 7,1 procent (75 301 personer) 2007. I gruppen 25–29 år var andelen 12,6 procent (82 541 personer) 2014 och 12,1 procent (66 839 personer) 2007. www.ungidag.se/indikator/arbete_och_boende/varken-arbetar-eller-studerar-uvas1,2007-06-30, kl. 10.30.

19 NEET baserar sig i Sverige på enkätundersökningen AKU där individerna får ange sin sysselsättning en given mätvecka. Den svenska NEET-statistiken och enkätundersökningen AKU finns på www.statistikdatabasen.scb.se. Uvas-måttet omfattar alla ungdomar som är folkbokförda i Sverige och kombinerar registerdata från flera olika myndigheter. Det inkluderar även unga som inte svarar på enkäter och ger en bild av ungas aktiviteter och stöd från myndigheter under ett helt år, vilket vi ser som en fördel jämfört med NEET som utgår från ungdomarnas aktivitet en viss vecka. Enkätbaserade mått har dessutom ofta bortfallsproblem som sannolikt är systematiska. För ett ingående resonemang om de olika måtten hänvisar vi till SOU 2017:9 Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar samt SOU 2013:74 Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan.

Andelen uvas är högre bland äldre ungdomar, särskilt bland kvinnor

Andelen uvas är högre bland 20–29-åringar än bland yngre ungdomar eftersom de flesta individer under 20 år går på gymnasiet.²⁰ En stor andel av dem som varken arbetar eller studerar skriver inte in sig på Arbetsförmedlingen och saknar därmed kontakt med arbetsmarknaden (Arbetsförmedlingen 2013, OECD 2016).

Totalt sett är könsfördelningen relativt jämn upp till 25 års ålder. I gruppen 25–29 år är andelen uvas högre bland kvinnorna (13,5 procent) än bland männen (11,7 procent). Andelen är också högre bland utrikes födda ungdomar.²¹

Ungefär hälften av ungdomarna som varken arbetar eller studerar förblir uvas flera år i följd och risken för långsiktig marginalisering ökar ju längre tid ungdomarna stått utanför arbete och studier. Risken att förbli i gruppen uvas i flera år varierar beroende på vad ungdomarna gör i stället för att arbeta eller studera. De som är föräldralediga löper minst risk för att stanna kvar i gruppen i flera år, medan risken är störst för dem som fått sjuk- eller aktivitetsersättning (SOU 2013:74, Temagruppen Unga i arbetslivet 2014).

Analysen som myndigheten gjort av Temagruppens data²² över unga som varken arbetar eller studerar visar dock att det var mindre vanligt bland utrikes födda kvinnor samt bland utrikes och inrikes

---

20 I gymnasieåldern, 16–19 år, var andelen uvas mindre än 3 procent (10 426 individer) av hela ungdomspopulationen 2014, i åldern 20–24 år var andelen nästan 11 procent (71 634 individer) och i åldern 25–29 år var den närmare 13 procent (82 541 individer). www.temaunga.se/sites/default/files/diagram_och_grafer_uvas_2014_webb.pdf, 2017-09-13, kl. 11.00.

21 Bland inrikes födda kvinnor i åldern 25–29 år var andelen uvas 9,6 procent och bland utrikes födda kvinnor i samma ålder var den 26,3 procent. Bland inrikes födda män i åldern 25–29 år var andelen uvas 8,7 procent och bland utrikes födda män i samma ålder var den 22,1 procent. www.temaunga.se/sites/default/files/diagram_och_grafer_uvas_2014_webb.pdf, 2017-09-13 och www.temaunga.se/export-report, 2017-09-13, kl. 11.05.

22 Data från 2013 och 2014. Se tabell 1.8 i *Tabellbilaga Fokus 17*, tillgänglig på www.mucf.se.

födda män i åldern 25–29 år att återgå till arbete eller studier efter ett år av föräldraledighet, jämfört med bland inrikes födda kvinnor.

Analyserna visar också att unga män i åldern 25–29 år som fått sjuk- eller aktivitetsersättning återgår till arbete eller studier i avsevärt lägre grad än unga kvinnor i samma ålder som fått dessa ersättningar (det gäller både utrikes och inrikes födda).

Ju äldre ungdomarna är när de varken arbetar eller studerar, desto mindre är sannolikheten att de ska återgå till arbete eller studier (Temagruppen Unga i arbetslivet 2017b).

För en tredjedel av gruppen uvas saknas information

En tredjedel av unga som varken arbetar eller studerar går inte att spåra i några register. Deras aktivitet är okänd. Okänd aktivitet är vanligare bland utrikes födda, särskilt män, än bland inrikes födda.²³ En ny studie (Temagruppen Unga i arbetslivet 2017a) visar att en del av dem vars aktivitet var okänd 2013 reste eller studerade utomlands och hade goda etableringsutsikter. Andra var marginaliserade med få eller inga myndighetskontakter.

Unga med låga eller ofullständiga betyg

Statistiken är entydig när det gäller betydelsen av en fullständig gymnasieutbildning för etablering i arbetslivet. Hur höga eller låga betyg ungdomarna får spelar också roll, låga betyg från gymnasiet ökar den beräknade risken för arbetslöshet (Hatlevoll 2015). I gruppen med ofullständiga gymnasiebetyg återfinns i stor utsträckning utrikes födda som kommit sent till Sverige och unga med funktionsnedsättning (Engdahl & Forslund 2015). Unga män har oftare ofullständiga betyg

---

23 Andelen uvas med okänd aktivitet i åldern 16–29 år var 27,6 procent bland inrikes födda kvinnor, 33,6 procent bland utrikes födda kvinnor, 31,5 procent bland inrikes födda män och 43,4 procent bland utrikes födda män. www.temaunga.se/sites/default/files/diagram_och_grafer_uvas_2014_webb.pdf, 2017-09-13, kl. 11.00.

jämfört med unga kvinnor, men en hög kvalitet i undervisningen har visat sig ha en positiv effekt på unga mäns betyg (Sjögren 2017).

Unga som har hoppat av skolan anger att de främsta orsakerna till de avbrutna studierna är mobbning, socialt utanförskap och bristande pedagogiskt stöd (Temagruppen Unga i arbetslivet 2013b).

Unga födda utomlands eller med utländsk bakgrund

Utrikes födda unga är en utsatt grupp, både vad gäller andelen som inte uppnår en fullständig gymnasieutbildning²⁴ och andelen som varken arbetar eller studerar.²⁵ Ju kortare tid en individ har bott och utbildat sig i Sverige, desto mer utsatt är hen. Unga som kommer till Sverige i tonåren och inte hinner lära sig svenska och få godkända betyg i alla ämnen som krävs för att bli behöriga till ett nationellt gymnasieprogram börjar i allmänhet på språkintruktionsprogrammet. Andelen elever som går vidare till ett nationellt program efter tre år på språkintruktionsprogrammet är endast omkring 30 procent (Skolverket 2016).

Skillnaderna i andelen uvas mellan inrikes och utrikes födda ökar med åldern och könsskillnaderna är stora. I gruppen 25–29 år står var fjärde utrikes född kvinna utanför arbete och studier.²⁶ En bidragande förklaring till den höga andelen uvas bland nyanlända och utrikes födda kvinnor är att de har lägre utbildning och mindre arbetslivserfarenhet än männen när de kommer till Sverige (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a).

---

24 Andelen som inte uppnår slutbetyg från gymnasiet är, beroende på vistelsetid i landet, upp till tre gånger så hög bland utrikes födda unga jämfört med bland inrikes födda unga (Statistiska centralbyrån 2017).

25 Andelen uvas bland unga i åldern 16–24 år var 6,2 procent bland inrikes födda 2014 och 15,2 procent bland utrikes födda. Bland unga i åldern 25–29 år var den 9,1 procent bland inrikes födda och 24,2 procent bland utrikes födda. Allra högst var andelen uvas bland utrikes födda kvinnor i åldern 25–29 år (26,3 procent). www.ungidag.se/indikator/arbete_och_boende/varken-arbetar-eller-studerar-uvas1, 2017-10-25, kl 10.13.

26 Att jämföra med drygt var femte utrikes född man och knappt var tionde inrikes född kvinna eller man.

Utrikes födda får i lägre grad jobb genom informella kanaler (Schröder 2014) och det är vanligare bland utrikes födda än bland inrikes födda unga att fortsätta att studera efter gymnasiet därför att de inte får något jobb (Statistiska centralbyrån 2014a). Det är också vanligare att utrikes födda ungdomar varken arbetar eller studerar trots att de har fullständiga gymnasiebetyg (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017b).

Brist på nätverk, lägre utbildning och sämre språkfärdigheter är inte hela förklaringen till utrikes födda ungdomars etableringssvårigheter. Det förekommer etnisk diskriminering i arbetslivet som märks genom att ungdomar med utländskt klingande namn har svårare att bli kallade till intervju när de söker jobb (Bursell 2012, Carlsson & Rooth 2007)

Vidare har det visat sig att ungdomarnas ursprung kan påverka vilken karriärvägledning de får, vilket kan leda till att utrikes födda ungdomar söker sig till mindre kvalificerade utbildningar och yrken än de själva har ambitioner för (Hertzberg 2003, SOU 2006:79).

Även unga med utländsk bakgrund, det vill säga unga som är födda i Sverige, men där en eller båda föräldrarna är födda utomlands, slutför studierna i lägre grad och har större svårigheter att etablera sig i arbetslivet jämfört med unga med två inrikes födda föräldrar (Engdahl & Forslund 2015).

Unga med funktionsnedsättning

Unga med funktionsnedsättning har allt sämre arbetsmarknadsutfall jämfört med den övriga befolkningen. Deras skolsituation är i regel sämre än för andra unga, de har sämre skolresultat och trivs inte lika bra i skolan (Ungdomsstyrelsen 2012). Av delrapporten *Fokus 17:2* om unga med funktionsnedsättning framgår också att unga med funktionsnedsättning etablerar sig senare och har en svagare och mer osäker ställning i arbetslivet, de har fler deltidsjobb och tillfälliga anställningar samt större erfarenhet av arbetslöshet och sjukskrivningar.

Det varierar vilka som anses ingå i gruppen med funktionsnedsättning. Socialstyrelsen inkluderar de som har en nedsättning av fysisk,

psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Funktionsnedsättningar-
na påverkar arbets- och studieförmågan i olika grad.

En fördjupning av villkoren för unga med funktionsnedsättning
finns i delrapporten *Fokus 17:2*.

Unga med psykisk ohälsa

Övergången från att vara barn till att bli vuxen kan i sig skapa stress
hos många unga. Det är vanligt med psykosomatiska symptom i
tonåren. Ungefär hälften av unga mellan 13 och 18 år har magont,
huvudvärk eller svårt att somna minst en gång i veckan (Myndig-
heten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015a).

Psykiska symptom som oro och ångest är också vanliga bland
unga i åldern 16–29 år och mindre vanliga bland äldre vuxna. Det
är betydligt vanligare bland unga kvinnor än bland unga män att ha
besvär av oro, ångslan eller ångest (varannan tjej och var tredje kille
2015). Särskilt vanligt är det bland kortutbildade kvinnor (Folkhälso-
myndigheten 2016).

Andelen som fått öppen psykiatrisk vård är tre gånger så hög
i uvas-gruppen som i ungdomspopulationen i sin helhet. Öppen
psykiatrisk vård är vanligast bland uvas i åldern 16–19 år och andelen
minskar med åldern (Temagruppen Unga i arbetslivet 2017a).²⁷

Orsakerna till psykisk ohälsa kan sökas både på individnivå och
på samhällsnivå. På individnivå spelar faktorer som kognitiv förmåga,
bristande föräldraskap, funktionsnedsättningar, traumatiska erfaren-
heter och sexuell läggning och identitet in. På samhällsnivå handlar
det om skolan med stress och dålig psykosocial miljö, men även om
normer och svårigheter att etablera sig i vuxenlivet (Myndigheten för
ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015a).

---

27 Data från 2013. Bland dem i åldern 20–24 år var det 14,8 procent som fått öppen
psykiatrisk vård, och i åldersgruppen 25–29 år var det 12,0 procent. Motsvarande
andelar i ungdomsbefolkningen (där uvas ingår) var 5,0 procent i åldersgruppen
20–24 år och 4,6 procent i åldersgruppen 25–29 år. Bland uvas i åldern 16–19 år
hade 17,3 procent fått öppen psykiatrisk vård.

Unga med funktionsnedsättning och unga bi- och homosexuella upplever sig ha sämre hälsa än andra unga (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017b, se även *Fokus 17:2* och *Fokus 17:3*). Det är även vanligare att arbetslösa ungdomar upplever symptom som trötthet, sömnstörningar och stress (Ungdomsstyrelsen 2013b).

Unga hbtq-personer

Det finns inga registerdata över unga hbtq-personer och gruppen nämns sällan i rapporter på temat arbetsmarknad och etablering. Det är därför svårt att ge en tydlig bild av deras situation, men som framgår av delrapporten Fokus 17:3 vittnar många unga hbtq-personer om psykisk ohälsa samt om svårigheter att både få och stanna kvar på ett jobb på grund av den diskriminering och de normer som enligt dem råder på arbetsplatser runt om i landet. Vi kan därför anta att andelen unga som varken arbetar eller studerar är högre i gruppen unga hbtq-personer jämfört med i ungdomspopulationen i sin helhet. En fördjupning av villkoren för unga hbtq-personer finns i delrapporten *Fokus 17:3*.

Unga föräldrar

Ungefär 1 500 ungdomar per år blir föräldrar innan de fyllt 20 år och de möter betydande svårigheter både att klara skolan och att försörja sig och familjen. Endast 27 procent av dem som fått barn innan de fyllt 20 år hade minst en treårig gymnasieutbildning när de var 25 år gamla, att jämföra med 83 procent av de jämnåriga som inte fått barn i tonåren. Mammornas skolgång påverkades i högre grad än pappornas.

Bland de unga som varken arbetar eller studerar är det dubbelt så vanligt att utrikes födda ungdomar är föräldrar än att inrikes födda är det (Temagruppen Unga i arbetslivet 2017a).²⁸

---

²⁸ Drygt varannan av de utrikes födda i åldern 20–24 år som varken arbetade eller studerade 2013 hade barn, att jämföra med knappt var fjärde av de inrikes födda i samma ålder som varken arbetade eller studerade.

Unga i socioekonomiskt utsatta områden och i avfolkningsbygder

Andelen unga som varken arbetar eller studerar varierar över landet. Siffrorna från 2014 visar att Gävleborgs och Södermanlands län hade högst andel unga som varken arbetade eller studerade i åldern 16–24 år i förhållande till länets befolkning. Lägst andel hade Västerbottens och Hallands län. Variationerna kan dock vara stora inom ett län eller mellan olika stadsdelar i storstäderna. Andelen uvas är högre i kommuner där en stor andel av ungdomarna under 20 år har föräldrar som är kortutbildade, långtidsarbetslösa, ekonomiskt utsatta eller har sjuk- eller aktivitetsersättning (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017b).

Villkoren kan likna varandra för ungdomar som bor i socioekonomiskt utsatta stadsdelar och i kommuner som avfolkas, bland annat genom att ungdomarna har längre till platser med makt och att de saknar tillgång till resursstarka nätverk. Men ungdomar i avfolkningsbygder kan känna en större hopplöshet då de saknar lokala förebilder (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a).

Effekter av befintliga insatser

Arbetsförmedlingen och kommunerna är de aktörer som i första hand erbjuder insatser och åtgärder för att underlätta ungas etablering i arbetslivet, men civilsamhället och arbetsmarknadens parter är också betydelsefulla aktörer. Europeiska socialfonden bidrar med finansiering av arbetsmarknadsprojekt för unga och samordningsförbunden är en plattform för samverkan som även erbjuder projektfinansiering.²⁹ Det är alltså flera olika aktörer som riktar insatser till ungdomarna, vilket kan leda till förvirring eller målgruppskonkurrens.

Långtidsutredningen 2011 (SOU 2011:11) drar slutsatsen att arbetsmarknadspolitiken endast ger marginella bidrag till den långsiktiga sysselsättningen. Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar betonar i sitt betänkande (SOU 2017:9) vikten av tidiga och

---

29 För mer ingående information om aktörerna, se till exempel SOU 2017:9.

förebyggande insatser för att minska inflödet i uvas-gruppen. Sett ur det perspektivet spelar kanske utbildningspolitiken en större roll för ungas etablering än arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt är det sannolikt så att utbildningspolitiken inte ensam kan ansvara för att alla unga lyckas med att etablera sig i arbetslivet.

Andra studier från MUCF (jfr Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a) samt andra utredningar (jfr SOU 2016:77) fokuserar på utbildningsområdet. I denna delrapport avgränsar vi redogörelsen till vad som är känt om effekterna av befintliga arbetsmarknadsinsatser för att stödja ungas övergång till arbete.

Jobsökande den snabbaste vägen till jobb

För en stor grupp arbetslösa är jobsökande den snabbaste vägen till ett nytt jobb och att delta i ett arbetsmarknadsprogram skulle snarast leda till att de kommer i jobb senare. För en mindre grupp arbetslösa krävs sannolikt andra insatser för att göra dem mer anställningsbara, till exempel utbildning eller lönesubventioner (Engdahl & Forslund 2015, SOU 2010:88).

Arbetspraktik, intensifierad arbetsförmedling och subventionerade anställningar har bäst effekt för unga

Arbetspraktik tycks fungera bäst för de ungdomar som står nära arbetsmarknaden medan *intensifierad arbetsförmedling*³⁰ och *subventionerade anställningar* är mest effektiva för dem som står långt från arbetsmarknaden. Ju mer de subventionerade anställningarna liknar ett ”vanligt” arbete, desto bättre effekt har de. En förklaring till effekten av intensifierad arbetsförmedling kan vara att arbetsförmedlarna får mer tid för varje sökande och använder sina egna arbetsgivarkontakter för att hjälpa de långtidsarbetslösa. Arbetsmarknadsutbildning har som bäst mätliga effekter för unga (Engdahl & Forslund 2015, SOU 2010:88).

---

30 Tätare kontakter för att aktivera den arbetssökande och höja förmågan att söka arbete effektivt.

Sänkningen av arbetsgivaravgiften för ungdomar påverkade inte ungdomars sysselsättning och löner i någon större utsträckning. Inte heller förefaller sänkta minimilöner ha någon större positiv effekt för ungas etablering (Engdahl & Forslund 2015).

Effekter av kommunala åtgärder

Det saknas tillräcklig forskning om kommunala åtgärder och dess effekter. Äldre studier indikerar att den kommunala ungdomsgarantin historiskt ledde till jobb i lägre grad än de statliga insatserna arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik. En förklaring förefaller vara bristen på individanpassning i insatserna och att Arbetsförmedlingen inte stöttat ungdomarnas jobsökande tillräckligt under garantitiden (Forslund & Nordström Skans 2006, Riksrevisionen 2006).

Samtidigt visar en ny statistisk studie att kommunala insatser som syftar till att förbättra humankapitalet och arbetsplatsförlagd utbildning signifikant minskar NEET-gruppens storlek på kommunnivå. En kombination av kommunal *vuxenutbildning*, *arbetsplatsförlagd utbildning* och *praktik* tycks vara framgångsrik. Därutöver är det viktigt att unga som varken arbetar eller studerar får insatser i form av studie-, yrkes- och arbetsvägledning samt *förmedlings- och matchningsinsatser* för att minska NEET-gruppens storlek (Pello-Esso, Malm Lindberg & Olofsson 2017).

Resultat av försök med en-väg-in-verksamheter

Utredningen *Unga utanför* (SOU 2003:92) föreslog en försöksverksamhet med en-väg-in-verksamheter, eller navigatorcentrum, i ett antal kommuner. Både kommunala och ideella aktörer fick stöd för att starta och bedriva verksamhet i samverkan med andra relevanta aktörer. Syftet var att erbjuda unga en samlad ingång till arbetsförmedling, ideella organisationer, socialtjänst, utbildningssamordnare, vården och privata företag för att ge unga långt från arbetsmarknaden det stöd och de insatser de behöver för att komma i arbete. Ungdomsstyrelsens utvärdering (Ungdomsstyrelsen 2007) av bidragen till

kommunerna visar att de genom att inrätta navigatorcentrum bidragit till samverkan och organisatoriska förändringar, vilka i sin tur lett till större resurseffektivitet. Den visar också att hälsoaspekten är viktig för att förbereda unga för insatser, samt att verksamheten måste vara uppsökande för att nå alla unga som varken arbetar eller studerar. Även bidragen till ideella aktörer visar på goda resultat (Ungdomsstyrelsen 2008).

Sammanfattning

Kunskapsöversikten i detta kapitel utgår från ett antal tongivande svenska forsknings- och myndighetsrapporter kompletterat med en systematisk litteratursökning på temat ungas etablering i arbetslivet i Sverige. Översikten omfattar unga i åldern 15–29 år.

- Vid utgången av 2015 var nära två miljoner unga i åldern 15–29 år bosatta i Sverige. Upp till 19 års ålder studerar de flesta. Könsskillnaderna är små i denna ålder.
- Könsskillnaderna ökar med åldern. Unga kvinnor i åldern 20–29 år studerar (ofta kombinerat med arbete) i högre grad än unga män i samma ålder som i stället arbetar i större utsträckning. Unga kvinnor och utrikes födda har en mer instabil arbetsituation och lämnar också arbetskraften i högre grad. Könsskillnaderna är små ur ett internationellt perspektiv.
- Det har blivit vanligare med tillfälliga jobb, deltidsjobb och högre studier. Ungdomarnas jobbsituation blir i genomsnitt stabilare efter 22 års ålder. De flesta ungdomar lyckas etablera sig till slut. Vid 30 års ålder har de flesta ett jobb. Deras inkomstutveckling hänger samman med arbete i tonåren, utbildning och kön.
- Villkoren för att få en anställning skiljer sig mellan unga och vuxna. För att unga ska lyckas med sin etablering krävs i allmänhet en fullständig gymnasieutbildning, personliga egenskaper som att vara kreativ, samvetsgrann och motiverad, grundläggande språkkunskaper, arbetslivserfarenhet, körkort och ett bra kontaktnät med arbets-

givare. Infrastrukturella faktorer som bostäder och kollektivtrafik underlättar för unga att söka jobb utanför sin hemkommun.

- Vissa ungdomar har svårt att få ett jobb oavsett konjunktur. Bland unga som varken arbetar eller studerar finns unga med funktionsnedsättning, utrikes födda, kortutbildade, unga med psykisk ohälsa, unga föräldrar, unga hbtq-personer samt unga i socioekonomiskt utsatta områden.
- Uvas är en mycket heterogen grupp. En del av dem är privilegierade ungdomar som reser eller studerar utomlands. Andra uvas är starkt marginaliserade, saknar myndighetskontakter och får inget stöd från samhället. En stor andel skriver inte in sig på Arbetsförmedlingen. Det finns betydande skillnader i andelen uvas mellan utrikes och inrikes födda, kvinnor och män samt mellan regioner och inom en kommun. Andelen uvas är högre i gruppen 25–29 år och bland utrikes födda, särskilt kvinnor. Unga med sjuk- eller aktivitetsersättning återgår i minst utsträckning till arbete eller studier efter ett år med dessa ersättningar.
- Samtidigt är det vanligare att exempelvis utrikes födda, kortutbildade och unga i åldern 25–29 år tillmäter fast arbete och egenförsörjning ett stort värde. Det tyder på att det finns en stark motivation att arbeta och försörja sig själv i dessa grupper.
- För de flesta ungdomar är jobbsökande den snabbaste vägen till arbete, för andra krävs andra insatser. Arbetspraktik, intensifierad arbetsförmedling och subventionerade anställningar tycks fungera bäst på statlig nivå. På kommunal nivå verkar en kombination av kommunal vuxenutbildning och praktik minska NEET-gruppens storlek. Studie- och yrkesvägledning och matchningsinsatser är också viktiga. Försöken med en-väg-in-verksamheter, eller navigatorcentrum, visar på goda resultat för att öka samverkan.

KAPITEL 3

Ungas etablering i samhällslivet

I det här kapitlet studerar vi ungas etablering i samhällslivet. Med etablering i samhällslivet menar vi den process som leder fram till en meningsfull fritid och ett aktivt samhällsengagemang. Vi mäter etableringsgrad i termer av engagemang och deltagande i civilsamhället och i termer av valdeltagande.

Utöver att civilsamhällesengagemang ger möjligheter till en meningsfull fritid brukar det också tillskrivas en rad positiva effekter eller funktioner som anses ingå i livet som en välfungerande samhällsmedlem. Det kan handla om att föreningar anses kunna fungera som demokratiskola och att göra ideella insatser sägs bidra till pro-sociala värderingar som hög tolerans och social tillit.³¹ Att sakna organisationsanknytning, särskilt i den svenska kontexten med sin starka föreningstradition, likställs i den offentliga debatten ibland också med att vara exkluderad från samhället och när många väljer att stå utanför det civila samhället tolkas det som ett tecken på en negativ samhällsutveckling (Amnå 2012, Putnam 2000).

Svenskar är i hög grad aktiva i det civila samhället. Av den yngre befolkningen (16–25 år) uppgav 60 procent att de genomfört någon ideell insats under de senaste 12 månaderna. De flesta som engagerar

---

31 Likväl verkar det empiriska stödet för sådana eventuella orsakssamband vara begränsat. I stället verkar det snarare handla om självselekteringseffekter (Abdelzadeh, Amnå & Lundberg 2016, Lundberg & Abdelzadeh 2017, Lundåsen 2004). Resultat från en nyligen publicerad studie pekar på att unga utövare av ideella insatser tenderar att utveckla mer social tillit, men inte politiskt intresse, medan föreningsmedlemskap inte tycks påverka social tillit, men bidra till ökat politiskt intresse bland unga (Dahl & Abdelzadeh 2017).

sig frivilligt är samtidigt medlemmar i de föreningar de är aktiva i. Idrottsföreningar är det sammanhang där flest unga själva gör frivilliga insatser, är medlemmar och i vars verksamhet flest unga deltar. Det är betydligt vanligare bland yngre att vara ideella ledare än bland äldre, men de utträttar mer sällan styrelsearbete. Unga arbetar typiskt sett ideellt i ett (till skillnad från flera) sammanhang och ägnar åtta timmar per månad åt frivilliginsatser. De kombinerar ofta traditionella föreningsengagemang med olika aktiviteter som kan beskrivas som ideellt arbete på nätet.

Ett annat sätt att engagera sig i samhällsutvecklingen är att rösta. En stor majoritet av de unga i Sverige som uppnått myndighetsåldern tar vara på sin rösträtt, även om valdeltagandet bland de yngre är något lägre än bland de äldre. Likväl finns det systematiska skillnader mellan de som röstar och de som avstår från att rösta. Till exempel påverkar socioekonomiska faktorer ens benägenhet att rösta. Ungas valdeltagande skiljer sig också åt mellan olika typer av kommuner.

Material och metod

För att ringa in civilsamhällesengagemang använder vi oss primärt av data från Ersta Sköndal Bräcke högskolas (ESBH) befolkningsstudie som senast genomfördes i början av 2014. Det är en representativ undersökning om den svenska befolkningens erfarenhet av ideellt arbete.³² Datainsamlingen sker i form av strukturerade intervjuer via telefon.³³ I vår analys jämför vi olika grupper utifrån kön och ålder. De yngre är i åldern 16–25 år, medan de äldre är i åldern 26–65 år. Unga kvinnor betecknas även som tjejer och unga män som killar

---

32 Datamaterialet har tagits fram av och tillhör enheten för forskning om det civila samhället vid Ersta Sköndal Bräcke högskola. Bearbetade uppgifter finns bland annat i rapporten *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992–2014* (von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015).

33 Sammantaget genomfördes intervjuer med 1 258 personer motsvarande 56 procents svarsfrekvens. Därefter har vikter baserat på Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik tagits fram. I vår analys har vi använt oss av de viktade resultaten.

i detta kapitel. I vissa fall kompletteras analyserna med data från MUCF:s ungdomsenkät från 2015.³⁴

När vi undersöker skillnader mellan olika grupper har vi genomgående signifikantestat de skillnader vi funnit genom att beräkna konfidensintervall på 95 procents säkerhetsnivå. I texten kommenterar vi uteslutande skillnader som är statistiskt säkerställda.

Engagemang i det civila samhället avser i detta kapitel i huvudsak två dimensioner:

- oavlönat arbete (arbetsinsatser) som typiskt sett utförs inom ramen för en ideell organisation³⁵
- medlemskap i ideella organisationer eller i det som i dagligt tal kallas för föreningsliv.³⁶

---

34 Ungdomsenkäten är en representativ undersökning som riktas till personer bosatta i Sverige i åldern 16–25 år. Datainsamlingen under våren 2015 skedde genom en postal och en webbaserad enkät. Det rörde sig om ett slumpmässigt urval om 5 000 personer. Svarsfrekvensen är 46 procent. För att säkerställa att resultaten i studien inte påverkas av alltför stora avvikelser mellan de personer som deltagit i undersökningen och de som avstått har vi viktat uppgifterna för stickprovet. Underlag för viktningen har varit födelseår (1989–1999), kön (tjej och kille) samt sex regioner (Norrland, Stockholms län, övriga Svealand, Skåne län, Västra Götalands län och övriga Götaland).

35 Oftast rör det sig om ideella föreningar, men det kan också handla om andra juridiska former som ekonomiska föreningar/kooperativ, bostadsrättsföreningar eller registrerade trossamfund. Vidare kan ideella insatser även ske utanför formella organisationer, till exempel när de samordnas av en offentlig eller privat aktör (som polisens volontärer eller företagsvolontärer) eller sker i tillfälliga sammanlutningar (som upprop via sociala medier).

36 I termer av delaktighet i samhällslivet eller medborgerliga färdigheter är medlemskap en något sämre indikator än frivilligarbete, inte minst då en även kan vara passiv medlem, vilket exempelvis är vanligt när det kommer till fackföreningar eller en del miljöorganisationer som främst har stödmedlemmar som bidrar med en viss summa pengar varje månad.

Eftersom steget från att delta till att även bli medlem eller göra en ideell insats inte kan antas vara alltför stort är även deltagande³⁷ i föreningsaktiviteter intressant i sammanhanget. När endast deltagande och inte medlemskap eller arbetsinsats avses anges detta uttryckligen.

Ungas engagemang i civilsamhället

Trots att vi i denna text inte explicit analyserar förändringar över tid hörs det ofta röster om att unga blir allt mindre intresserade av föreningslivet (Blomdahl, Elofsson, Åkesson & Lengheden 2014, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014, Statistiska centralbyrån 2014b). Enligt den återkommande studie som Ersta Sköndal Bräcke högskola genomför, och vars senaste omgång vi studerar här, har det inte skett några nämnvärda förändringar i människors frivilliga engagemang sedan de första mätningarna på 1990-talet (von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015). Här pekar alltså forskningsresultaten åt lite olika håll och det är inte alla gånger helt självklart om det rör sig om livscykel-/ålders-, generations-/kohort- eller periodeffekter (von Essen et al. 2015, Wollebæk & Sivesind 2010).³⁸

Flera studier, både i Sverige och i Norden, visar att andelen ideellt engagerade och även antalet föreningsengagemang bland unga har minskat över tid (Blomdahl et al. 2014, Fridberg & Henriksen 2014). Detta talar för förekomsten av kohorteffekter.

För ålders- eller livscykeleffekter talar att barn i högre grad tenderar att vara med i olika föreningar, medan detta ofta avtar i övre tonåren och när en flyttar hemifrån och startar sitt vuxenliv. Omvänt återvänder

---

37 Deltagande avser att en deltar i aktiviteter som föreningen anordnar, utan att själv utföra någon arbetsinsats. Typiskt sett handlar det om att själv träna i en idrottsförening. Däremot utgör tränaren ideellt arbete när den leder träningen eller en förälder när den säljer korv vid en match där intäkterna går till föreningen.

38 Med livscykel- eller ålderseffekter menas något som förändras med åren hos en individ eller mognad. Med generations- eller kohorteffekter avses att personer som är födda vid samma tidpunkt delar vissa beteendemönster. Slutligen beskriver periodeffekter att saker som händer en viss period antas påverka alla i befolkningen på ett likartat sätt.

många när de har etablerat sig i arbetslivet och blivit föräldrar (Blomdahl et al. 2014, Lundberg & Abdelzadeh 2017, Wollebæk & Sivesind 2010).

Generellt är forskningen om ungas ideella engagemang och föreningsmedlemskap begränsad.³⁹ Ett undantag som vi kommer att relatera våra resultat till är FoU-projektet *Ung livsstil* som pågått sedan 1990-talet. Det bygger på en återkommande enkätundersökning som framför allt genomförs bland skolungdomar i högstadiet- och gymnasieåldern i ett urval svenska kommuner på temat fritid där även frågor som berör föreningslivet ingår.

Socioekonomisk status och socialt arv påverkar ungas deltagande i föreningslivet

På samma sätt som det finns en ojämlikhet i vilken utsträckning människor i olika åldrar deltar i föreningslivet finns det skillnader inom gruppen unga. Föreningslivet i dess helhet och idrottsrörelsen når i störst utsträckning barn och ungdomar som bor med båda sina föräldrar, tillhör högre socioekonomiska grupper och är, liksom sina föräldrar, födda i Sverige (Blomdahl et al. 2014).⁴⁰ Eftersom föreningsengagemang, särskilt i termer av ideellt arbete, kan gå i arv (von Essen et al. 2015) är det rimligt att söka förklaringar i att barn och ungdomar i högre socioekonomiska grupper i större utsträckning stimuleras till deltagande av sina föräldrar eller sociala omgivning generellt. I sådana familjesammanhang kan det också vara lättare att upprätthålla den kontinuitet som krävs för att kunna delta i skolliknande fritidsaktiviteter som hålls i föreningars regi⁴¹ (Blomdahl et al. 2014,

---

39 Utöver det vi beskriver här har även forskningsmiljön Youth & Society (Amnå, Ekström, Kerr & Stattin 2009) intresserat sig för ungas civilsamhällesengagemang. Forskningen avser hur tonåringar och unga vuxna utvecklas i förhållande till det omgivande samhället och bygger främst på data från Örebroregionen.

40 Här avses deltagande i aktiviteter inom ramen för föreningar och medlemskap.

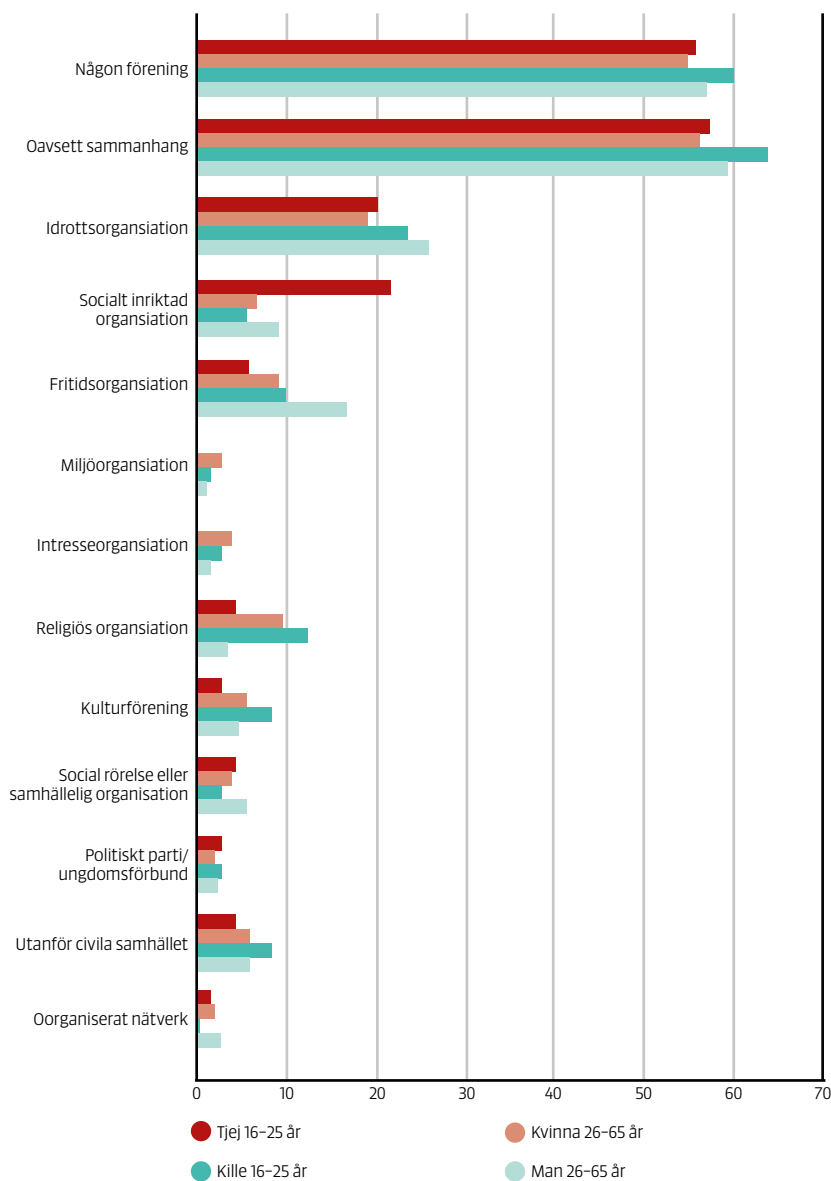
41 Med det menas att den unge förväntas att delta regelbundet, att aktiviteten är strukturerad, att det kan finnas ledare där, att de unga får uppgifter tilldelade med mera.

Elofsson, Blomdahl, Lengheden & Åkesson 2014). Ytterligare en orsak som anges till att barn och ungdomar i de högre socioekonomiska grupperna är överrepresenterade är de allt högre kostnaderna (medlemsavgift, träningsavgift, avgifter för tävlingar, avgifter för träningsläger med mera) som krävs för att delta (Blomdahl et al. 2014).

Unga med utrikes födda föräldrar deltar i föreningslivet i mindre utsträckning än unga med inrikes födda föräldrar, även efter kontroll för social bakgrund. Det kan hänga samman med att utrikes födda föräldrar i lägre grad har egna erfarenheter från föreningsverksamhet, att unga till utrikes födda föräldrar bor i områden med ett relativt lågt föreningsutbud och att dessa ungdomar själva tycker att öppna verksamheter som fritidsgårdar och bibliotek är minst lika viktiga att delta i som i föreningar. Att just tjejer med utrikes födda föräldrar deltar i mycket liten utsträckning i föreningslivet föreslås också hänga samman med att den motionsform som de helst vill utöva i liten utsträckning erbjuds via föreningar, till exempel dans (Blomdahl et al. 2014). Men studier visar också att olika typer av idrotter verkar vara olika bra eller dåliga på att fånga upp tjejer och killar med utrikes födda föräldrar och lägre socioekonomisk bakgrund (Blomdahl, Elofsson, Lengheden & Åkesson 2015). Det är rimligt att anta att det finns andra strukturella faktorer än enbart preferenser som leder till att jämställdheten och jämlikheten i olika idrottsgrenar varierar.

Mer än hälften av alla unga utför frivilliga insatser i och utanför föreningslivet

Majoriteten av de unga har haft något ideellt engagemang under det gångna året. Bland de unga (16–25 år) uppger 60 procent att de utfört någon form av ideell insats (figur 3.1), oavsett om det skett i en ideell förening, i regi av någon annan organisation eller varit mer löst organiserat. Deras engagemang ligger därmed på en liknande nivå som för de äldre (26–65 år) där 58 procent anger detta.

Källa: ESHB:s befolkningsstudie 2014.

Kommentar: Frågan lyder: Har du utfört frivilligt arbete inom någon x-organisation under de senaste 12 månaderna?

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.1 i Tabellbilaga Fokus 17, tillgänglig på www.mucf.se.

Figur 3.1. Ideella insatser i olika föreningstyper, efter kön, 16-25 år och 26-65 år, 2014. Procent.

Idrottsföreningar lockar flest människor till ideellt engagemang. Därefter kommer föreningar med social inriktning och därefter sådana med fritidsprofil. Var femte tjej och var fjärde kille uppger inom idrotten att de genomfört ideella insatser.

Generellt finns inga tydliga skillnader mellan i vilka typer av organisationer yngre respektive äldre är engagerade i. Vi ser dock en statistiskt signifikant skillnad mellan åldersgrupperna för socialt inriktade organisationer – medan 21 procent av tjejerna i åldern 16–25 år uppger att de genomfört insatser i socialt inriktade föreningar är det enbart 7 procent av kvinnorna i åldern 26–65 år som har gjort det. Detta kan också jämföras med killarna i åldern 16–25 år där enbart 6 procent uppger att de gjort insatser i den typen av organisationer.

Vi har också undersökt om det spelar någon roll var i landet en bor. Vi kunde dock inte fastställa några säkra skillnader mellan unga som bor på landsbygden och unga som bor i mer urbana områden, även om nivåerna i engagemang varierar.

Andra studier har dock visat på skillnader. Forskningsprojektet *Ung livsstil* har visat på stora skillnader i grad av deltagande i föreningsaktiviteter och föreningsmedlemskap mellan de kommuner som undersökts. Det verkar i första hand vara kopplat till socioekonomiska förutsättningar och till i vilken grad unga själva eller deras föräldrar är utrikes födda (Elofsson et al. 2014).

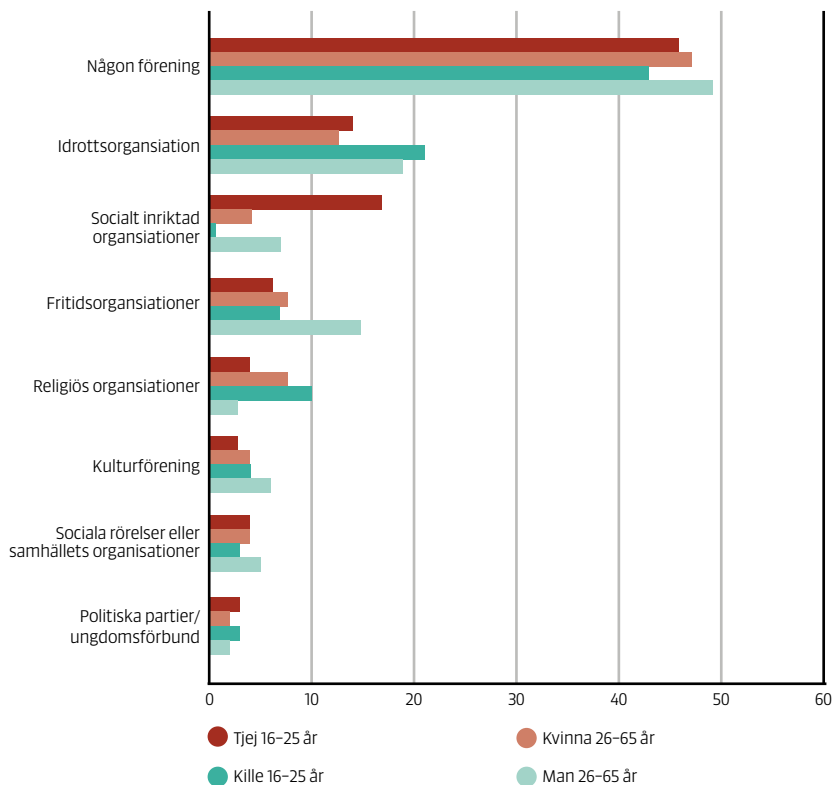
Generellt tycks det finnas en viss tendens att människor är mer aktiva i föreningslivet på landsbygden jämfört med i storstadsområdena (Elofsson et al. 2014, von Essen et al. 2015, Fridberg & Henriksen 2014, Wollebæk & Sivesind 2010).

Störst andel medlemskap i idrottsrörelsen

Knappt hälften, 44 procent, av de unga är även medlemmar i en förening (figur 3.2). Det är känt sedan tidigare att det finns ett starkt samband mellan medlemskap i en förening och aktivitet i en förening som även gäller barn och ungdomar (Blomdahl et al. 2014, von Essen et al. 2015). Samma nivå gäller de äldre där 48 procent är medlemmar. Andelen som är medlemmar i en organisation är dock i den här

undersökningen något lägre än andelen som arbetar ideellt även om de i hög grad samvarierar. Med andra ord så gör en del personer insatser i föreningar som de inte är medlemmar i.⁴²

Källa: ESHB:s befolkningsstudie 2014.

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.2 i Tabellbilaga Fokus 17, tillgänglig på www.mucl.se.

Figur 3.2. Medlemskap i olika föreningstyper, efter kön, 16-25 år och 26-65 år, 2014. Procent.

⁴² Ett typiskt exempel är föräldrar vars barn utövar någon idrott och som därför hjälper till utan att själva vara medlemmar. Omvänt kan det finnas passiva medlemmar som inte fångas upp, exempelvis om de enbart betalar medlemsavgift utan att göra någon ideell insats eftersom respondenterna i ESBH-undersökningen först får frågan om de har gjort något frivilligt arbete för att sedan få en uppföljande fråga om de dessutom är medlemmar i den aktuella föreningen. Det går alltså inte att utesluta en viss underrapportering för vissa typer av ideella organisationer. Svenska kyrkan är ett sådant exempel där vi vet att många är medlemmar utan att göra frivilliginsatser.

Det är vanligare att vara medlem i vissa föreningstyper än i andra, samtidigt som vi inte ser några signifikanta skillnader mellan yngres respektive äldres preferenser.

Idrottsföreningar utmärker sig som den vanligaste typen av förening även när det kommer till medlemskap – 14 procent av tjejerna och 21 procent av killarna i åldern 16–25 år är medlemmar i en idrottsförening enligt materialet från ESBH. Detta bekräftas även i andra studier (Blomdahl & Elofsson 2006, Lundberg & Abdelzadeh 2017). Att det är det vanligaste föreningssammanhanget ser vi också i MUCF:s egen ungdomsenkät där till och med en tredjedel av de unga uppger att de är medlemmar i någon idrottsförening. I vare sig ESBH:s eller MUCF:s material ser vi signifikanta skillnader mellan tjejer och killar.⁴³

Minst intresse finns för politiska partier och deras ungdomsförbund. Enbart 3 procent av tjejerna och killarna i åldern 16–25 år uppger att de är medlemmar i något politiskt parti eller politisk intresseorganisation enligt materialet från Ersta Sköndal Bräcke högskola.⁴⁴ Motsvarande siffror för tjejer och killar enligt ungdomsenkäten är 4 respektive 6 procent och 6 respektive 5 procent enligt SCB:s ULF-undersökningar (16–24 år). Att andelarna är låga hänger rimligen samman med den allmänna samhällstrenden mot ett minskande engagemang i politiska partier (Hagevi & Loxbo 2015). Inte i något av materialen finner vi några skillnader avseende killar och tjejer eller mellan de studerade grupperna av unga och befolkningen i stort.

---

43 Enligt *Undersökningarna av levnadsförhållanden* (ULF/SILC) som genomförs av Statistiska centralbyrån har 30 procent av tjejerna och 39 procent av killarna i åldern 16–24 år varit medlemmar i någon idrotts- eller friluftsförening 2014/15. I denna mätning är skillnaden mellan tjejers och killars grad av medlemskap signifikant. Detta skulle kunna hänga samman med att två föreningstyper slagits samman eller att urvalet är tillräckligt stort för att även mindre skillnader ska kunna bli statistiskt säkerställda.

44 De något lägre siffrorna i materialet från ESBH skulle kunna ha att göra med att ingångsfrågan rör ideella insatser i olika typer av organisationer. Först därefter ställs frågan om medlemskap i samma organisation. Detta skulle kunna innebära att andelen medlemmar utan frivilliguppdrag underskattas.

Det finns dock några få skillnader mellan tjejers och killars val av organisationer. Enligt ESBH-materialet utmärker sig tjejer genom att de oftare är med i föreningar med social inriktning, vilket är i linje med att de också oftare gör ideella insatser i den typen av föreningar.

Ser vi till miljö- eller djurrätsorganisationer kan vi i MUCF:s ungdomsenkät konstatera signifikanta skillnader mellan tjejer och killar, där det var något vanligare bland tjejerna (7 procent) att vara medlemmar än bland killarna (3 procent). Sådana könsskillnader ser vi dock inte i ESBH-enkäten och där var siffrorna även betydligt lägre (inte redovisat i figur).

Medlemskap i religiösa organisationer är relativt ovanligt,⁴⁵ vilket både mätningarna från ESBH och MUCF:s ungdomsenkät pekar på. De små skillnaderna mellan tjejer och killar vi observerat är inte signifikanta. Detsamma gäller tjejers och killars medlemskap i kultur-föreningar.

Få könsskillnader och entydiga ungdomsintressen

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att idrotten fångar upp störst andel unga både i termer av ideellt engagemang och i termer av medlemskap. Hur stort intresset är för andra typer av föreningar finns det mer blandade uppgifter om, vilket bland annat beror på hur föreningstyper kategoriseras. Entydiga skillnader mellan tjejers och killars preferenser går enbart att se i fråga om socialt inriktade organisationer där tjejer är överrepresenterade. Resultaten visar inte heller på några entydiga mönster utifrån vilka typer av föreningar som lockar just unga personer. Andra faktorer än ålder tycks ha större betydelse.

Vad kan det finnas för anledningen till att det ideella landskapet ser ut så här? Forskningsprojektet *Ung livsstil* konstaterar att det sker en allt större koncentration av föreningsverksamheten till idrott. Det

---

45 Här får vi komma ihåg att det rör sig om självrapporterat medlemskap. Med tanke på Svenska kyrkans relativt höga medlemstal är det rimligt att anta att en del unga blivit medlemmar när de döptes som barn, men att de missar att uppges det då de inte tänker på detta i termer av medlemskap när det fått frågan.

syns i att satsningar på idrottsföreningar och idrottsanläggningar rangordnas högst och satsningar på övrigt föreningsliv lägst av unga själva i samtliga av projektets kommunstudier. I *Ung livsstils* enkäter menar ungdomarna också att deras föräldrar tycker det är viktigare att de är med i en idrottsförening än i övrigt föreningsliv. En förklaring, menar projektet, kan vara att idrotten får stor uppmärksamhet i media, att ungdomar kan drömma om att bli proffs inom tävlingsidrotten samt att alla vet att idrott/motion är viktigt för hälsan (Blomdahl et al. 2014, jfr Trondman 2005). En utredning från dåvarande Ungdomsstyrelsen slår också fast att föreningsidrotten har stor betydelse i många ungas liv, inte minst genom sin höga status inom ungdomskulturen⁴⁶ (Trondman 2005).

Att intresset för att vara med i eller engagera sig i politiska ungdomsförbund eller andra föreningar som arbetar med samhällsfrågor är relativt svalt skulle kunna förklaras med att politiska partier och andra demokratiska institutioner inte anpassat sig till de rådande förutsättningarna, presenterat utarbetade strategier eller omformulerat sin uppfattning om ungas politiska betydelse i våra demokratiska samhällen och därmed helt enkelt inte framstår som tillräckligt relevanta för unga i dag (Abdelzadeh 2015).

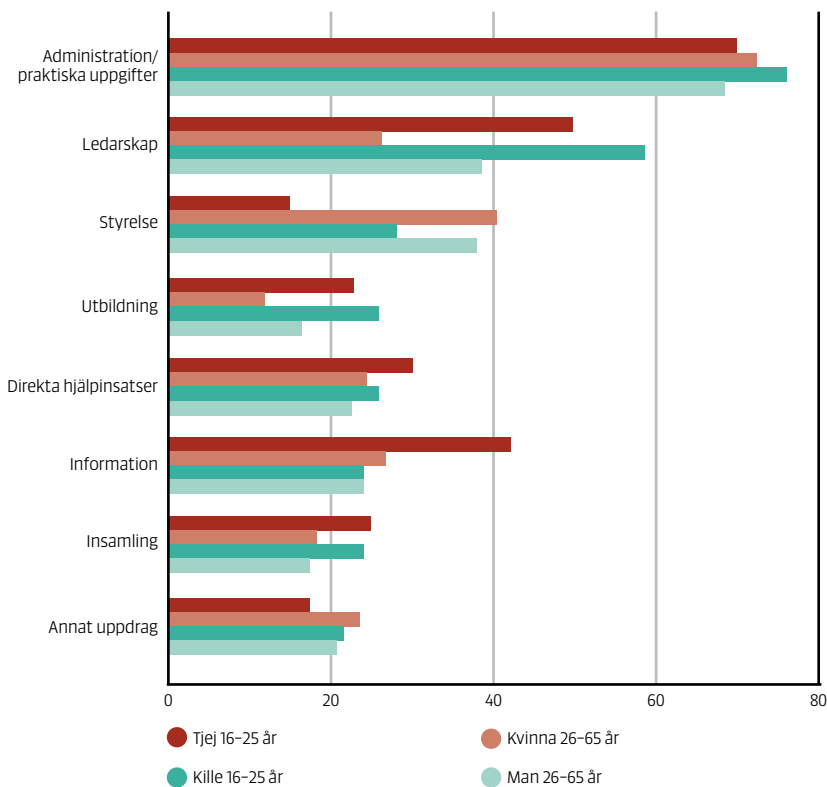
Praktiska sysslor är den vanligaste uppgiften

Störst andel unga ägnar sig åt administration eller andra praktiska uppgifter när de arbetar ideellt (figur 3.3).⁴⁷ Det kan till exempel handla om städning, e-postutskick eller kaffekokning. Detta är den absolut vanligaste och bredaste kategorin och den ägnar sig både tjejer/kvinnor och killar/män åt i ungefär samma utsträckning.

---

46 Men hög status menas att det bland unga anses vara eftersträvänsvärt att vara duktig i idrott.

47 Notera att en och samma individ kan ha olika typer av uppgifter i samma eller i olika föreningar.

Källa: ESHB:s befolkningsstudie 2014.

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.3 i Tabellbilaga Fokus 17, tillgänglig på www.muuf.se.

Figur 3.3. Typer av uppgifter bland dem som utför ideellt arbete, efter kön, 16-25 år och 26-65 år, 2014. Procent.

Ledarskap och att delta i styrelsearbete hör till de näst vanligaste arbetsuppgifterna. Det är också i dessa två kategorier, där yngre respektive äldre skiljer sig åt, som de yngre är överrepresenterade som ledare medan de äldre är överrepresenterade i styrelsearbete. Typiska uppgifter i kategorin ledarskap är att ha ett övergripande ledaransvar eller att vara aktivitetsledare, till exempel att leda en scoutgrupp eller ett fotbollslag. Bland kvinnorna är det 50 procent av de yngre som har haft något ledaruppdrag på sistone, medan enbart 26 procent av

de äldre varit ledare under den senaste tolv månadersperioden. Motsvarande skillnader hittar vi för männen där siffrorna är 59 procent respektive 39 procent. Detta mönster bekräftas även i andra studier (Blomdahl et al. 2014).

Omvänt uppgav 41 procent av de aktiva kvinnorna i åldern 26–65 år att de haft styrelseuppdrag under det gångna året, något som enbart 15 procent av de aktiva tjejerna hade haft. Jämför vi aktiva killar med aktiva män ser vi också samma typ av skillnader i vilken utsträckning de haft styrelseuppdrag, men dessa är inte tillräckligt stora för att vara signifikanta.

Forskargruppen bakom Ung livsstil konstaterar att få svenska tonåringar har styrelseuppdrag i föreningslivet (Blomdahl et al. 2014). En tänkbar förklaring är att det sällan är de allra yngsta som tillfrågas.

För arbetsuppgifter som utbildning, direkta hjälpinsatser⁴⁸, information⁴⁹, insamling⁵⁰ och övriga uppdrag kan vi inte se några signifikanta skillnader mellan yngre och äldre respektive kvinnor och män.

Vanligast med engagemang i ett sammanhang

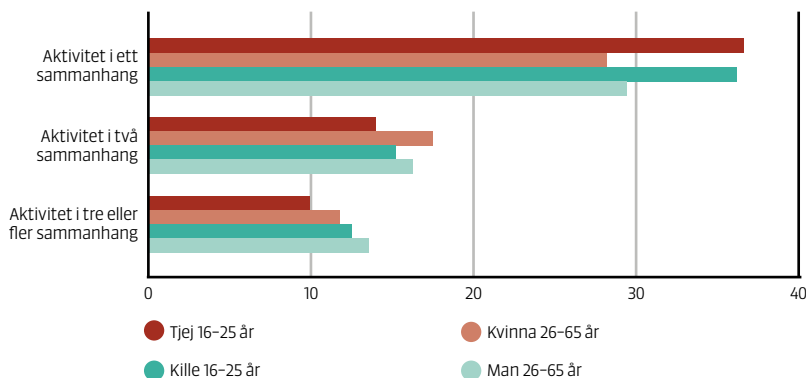
Unga arbetar i störst utsträckning i ett ideellt sammanhang och mer sällan i två eller fler sammanhang. De ägnar vanligen åtta timmar per månad åt frivilliginsatser. Vi har alltså försökt ringa in omfattningen av ungas frivilliginsatser genom att studera i hur många olika föreningar eller andra sammanhang människor engagerar sig samt hur mycket tid de lägger ned på sitt ideella arbete.

---

48 Här avses direkta hjälpinsatser för enskilda eller grupper (t.ex. stödsamtal, hembesök, telefonjour och praktisk hjälp).

49 Här avses kommunikation, information, opinionsbildning eller andra utåtriktade aktioner (t.ex. i skolor eller på webbplatsen, uppvaktning av politiker och kampanjer).

50 Här avses penninginsamling (t.ex. bössinsamling, lotteri, loppmarknad och ansökan till myndigheter om ekonomiskt bidrag).

Källa: ESHB:s befolkningsstudie 2014.

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.4 i Tabellbilaga Fokus 17, tillgänglig på www.mucl.se.

Figur 3.4. Antal aktiviteter, efter kön, 16-25 år och 26-65 år, 2014. Procent.

Ser vi till antal ideella engagemang är det vanligast med endast ett åtagande, oavsett om det är i en ideell förening eller i någon annan aktörs regi (figur 3.4). Ungefär tre av tio respondenter engagerar sig i endast ett sammanhang. Däremot är det enbart kring 15 procent som är aktiva i två sammanhang och kring 10 procent som engagerar sig i tre eller fler sammanhang. Vi kan inte se några signifikanta skillnader mellan de undersökta grupperna.

Vidare har vi undersökt hur många timmar människor i genomsnitt lägger ned på sitt frivilligengagemang.⁵¹ Eftersom spridningen är stor anger vi även medianvärdet. Yngre arbetar i genomsnitt 17 timmar ideellt (median 8) per månad och äldre i genomsnitt 14 timmar (median 8). Tjejerna arbetar i genomsnitt knappt 12 timmar ideellt (median 5,5) och killarna 23 timmar (median 10) (inte redovisat i figur, se tabell 1.4 i *Tabellbilaga Fokus 17* för övriga grupper). Skillnaderna är inte signifikanta.

⁵¹ Extremvärden är borttagna.

Traditionella och digitala engagemang sammanfaller

Men det är inte säkert att medborgerligt engagemang enbart bör mätas i termer av traditionellt föreningsmedlemskap eller ideellt arbete i termer av formella organisationer. Mot bakgrund av digitalisering- en av samhället kan det tänkas att allt fler människor, och möjligen särskilt unga, skulle engagera sig i olika aktiviteter på internet som i viss mån kan liknas vid frivilliginsatser, vilket det även finns empiriskt belägg för (se Brundin 2008, Bäck, E. Bäck, H. & Gustafsson 2015). Sådana ideella insatser kan till exempel handla om att använda internet och särskilt sociala medier för opinionsbildning, politisk påverkan, namninsamlingar eller informations-spridning.

Tabell 3.1. Typer av nätaktiviteter, efter kön, 16–25 år och 26–65 år, 2014. Procent

	Kvinnor		Män	
	16–25 år	26–65 år	16–25 år	26–65 år
Politiskt arbete eller kampanjaktivitet	1,4	1,6	8,5	2,6
Genomföra insamling	1,4	2,4	2,8	1,7
Administrera Facebook-grupper	4,3	4,3	7,0	4,8
Moderera diskussioner (dvs. att styra och administrera diskussioner på nätet)	4,3	0,9	4,2	1,5
Rådgivning, rättshjälp eller att vara kontaktperson	5,7	1,2	2,8	3,5
Programmering av open source	1,4	0,0	5,6	2,7
Teknisk utveckling av blogg, hemsidor el. liknande	4,3	0,3	7,0	4,3
Sprida/dela information	12,9	11,9	21,1	13,1
Annat	5,7	3,7	7,0	3,8
Någon nätaktivitet	22,9	16,2	27,8	17,9
N	70	385	71	367

Källa: ESHB:s befolkningsstudie 2014.

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.5 i *Tabellbilaga Fokus 17*, tillgänglig på www.mucf.se.

Resultaten visar att enbart en mindre del av befolkningen ägnar sig åt olika aktiviteter som kan beskrivas som ideellt arbete på nätet, 25 procent av de yngre och 17 procent av de äldre har gjort det under en tolv månaders period (skillnaden är inte signifikant, men ligger nära signifikansgränsen). Killarna tycks vara aktiva i större utsträckning än tjejerna, men antalet respondenter räcker inte till för att vi ska

kunna säkerställa några skillnader mellan vare sig kvinnor och män eller mellan yngre och äldre. Vanligast är att sprida eller dela information. Ett rimligt antagande är att det ofta sker inom ramen för sociala medier.

Vi har också undersökt hur aktiviteterna på nätet förhåller sig till frivilligengagemang i övrigt och kan konstatera att cirka sju av tio som har genomfört någon av de nämnda aktiviteterna på nätet under de senaste tolv månaderna också har ägnat sig åt frivilliginsatser i andra sammanhang under samma period. Enbart cirka en tredjedel av befolkningen har varken ägnat sig åt frivilliginsatser i traditionell bemärkelse eller åt aktiviteter på nätet av det slag vi beskrivit här.

Vanligast att yngre själva tar initiativ till sitt ideella engagemang

För att kunna främja ungas engagemang i civilsamhället är det intressant att veta vad det är som gör att människor börjar engagera sig. I ESBH:s undersökning görs en distinktion mellan två huvudsakliga vägar in, nämligen att personen i fråga själv har tagit initiativet eller att hen har blivit tillfrågad av någon annan att engagera sig i eller ta ett uppdrag i en förening eller i något annat sammanhang.⁵²

Bland de unga som haft minst ett frivilligengagemang under de senaste tolv månaderna var det vanligare att det var de själva som tagit initiativ till att börja arbeta frivilligt (67 procent), jämfört med att någon annan tog kontakt med dem inför att de började engagera sig (51 procent). Bland tjejerna var det 70 procent som själva tog initiativet och 45 procent som blivit tillfrågade, vilket kan jämföras med 63 procent bland killarna som själva tog initiativet och 53 procent som fick frågan av

---

⁵² Eget initiativ kan innebära att bli intresserad genom att läsa om organisationen, genom att ha fått höra om möjligheten till engagemang av någon en känner eller av någon som redan är aktiv i organisationen eller genom ett volontärprogram. Att ha blivit tillfrågad kan innebära att bli ombedd att göra en insats av någon en känner eller att en redan är medlem i organisationen och blir vald till en post inom organisationen.

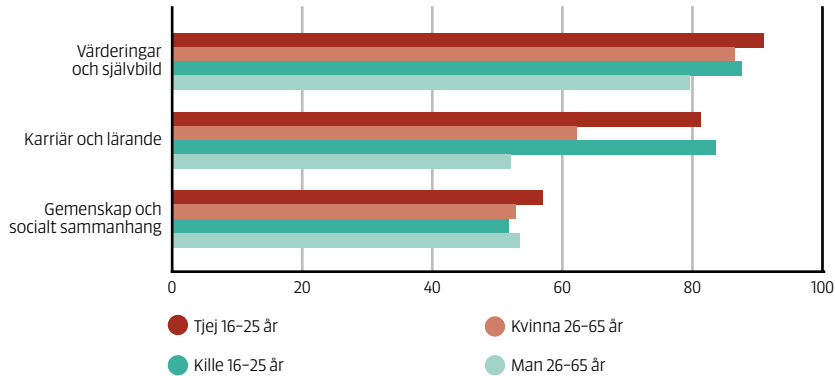
någon annan.⁵³ Bland de äldre var det ungefär lika vanligt att själva ha tagit initiativet som att frågan väcktes av någon annan. Dessa skillnader mellan personer av olika kön och även i olika ålderskategorier är dock inte tillräckligt stora för att vara statistiskt säkerställda.

Värderingar och självbild vanligaste motivet till frivilliga insatser

Att känna att en gör en värdefull insats är den viktigaste drivkraften för unga att engagera sig ideellt samtidigt som många även värderar möjligheten att lära sig något, inte minst för arbetslivet. Det senare är utmärkande för unga. För att få veta vad som gör att människor väljer att engagera sig från första början fick de intervjuade ta ställning till elva olika påståenden om sina motiv till att engagera sig ideellt. Här har vi valt att slå samman dem till tre huvudsakliga dimensioner.

---

53 Eftersom frågan ställs i anslutning till varje frivilligengagemang samtidigt som samma person kan ha flera åtaganden överstiger summan 100 procent.

Källa: ESHB:s befolkningsstudie 2014.

Kommentar: Indelningen i olika dimensioner baserar sig på den som görs i rapporten Folk i rörelse (von Essen et al. 2015). Index har korrigerats utifrån antalet delfrågor som ingår för att vara jämförbara. Enbart personer som svarat att de har ett engagemang har fått svara på frågan.

I dimensionen värderingar och självbild ingår följande påståenden: ... att du som frivillig får visa medkänsla med dem som har det sämre än vad du har, ... att du som frivillig kan göra något konkret på det område som du är engagerad i, ... att du känner dig behövd när du arbetar frivilligt och ... att du som frivillig blir mer tillfreds med dig själv.

I dimensionen karriär och lärande ingår följande påståenden: ... att du kan få kontakter som kan hjälpa dig i arbetslivet, ... att kunna skriva i ditt cv eller ha ett intyg på att du har arbetat frivilligt, ... att du kan lära dig mer om det du arbetar frivilligt med och ... att du lär dig något genom de praktiska erfarenheter som du får av att arbeta frivilligt.

I dimensionen gemenskap och socialt sammanhang ingår följande påståenden: ... att du deltar i ett gott sammanhang eller gemenskap när du arbetar frivilligt, ... att du har vänner som du arbetar frivilligt tillsammans med och ... att du upplever ett tvång eller förväntan från andra att arbeta frivilligt.

För varje påstående användes en 7-gradig svarsskala där 1 står för "inte viktigt alls" och 7 för "mycket viktigt". Ett genomsnittligt värde på över 4 har tillskrivits tillhörighet till den aktuella dimensionen.

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.6 i Tabellbilaga Fokus 17, tillgänglig på www.mucf.se.

Figur 3.5. Motiv till att engagera sig ideellt, efter kön, 16-25 år och 26-65 år, 2014. Procent.

Människor gör frivilliginsatser av en rad olika anledningar (figur 3.5, svarsalternativen är inte ömsesidigt uteslutande), vilket bekräftar tidigare resultat från nordisk forskning (Habermann 2001). Särskilt dimensionen *värderingar och självbild* anges av de flesta. Cirka åtta av tio tycker att det är ett viktigt skäl bland både yngre och äldre. Vi kan tänka oss att sådana värderingar som att vilja göra nytta kan ha bidragit till att vilja göra en insats.

Men även den omvända mekanismen, att det sker en socialisering in i ideella organisationers värderingar, är tänkbar (jfr Wuthnow 1991). Med det menas att den som redan arbetar ideellt ser värdet i att göra något gott och meningsfullt och därför utgår från att det varit

ett skäl från början. Att motivdimensioner som är förknippade med värderingar och självkänsla är högt värderade stämmer väl med annan forskning på området (von Essen 2008, Habermann 2001, Hustinx, Rossem, Handy & Cnaan 2014).

Minst roll tycks *gemenskap och socialt sammanhang* spela som ett viktigt skäl till att engagera sig. Enbart hälften i båda åldersgrupperna svarar så. Här kan en tänka sig att en del människor snarare betraktar denna dimension som en bieffekt än som ett huvudsakligt skäl till ens insatser. Att sociala aspekter annars generellt är viktiga för ideella organisationer vet vi mot bakgrund av MUCF:s årliga uppföljningar av hur organisationer inom det civila samhället ser på sina villkor (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015b, 2016c, 2017c, Ungdomsstyrelsen 2013a).

Den dimension som kanske är mest intressant ur ett arbetslivs-etableringsperspektiv är den vi kallat *karriär och lärande*. Där kan vi se en tydlig skillnad mellan olika åldersgrupper. För yngre tycks sådana motiv spela roll i betydligt större utsträckning än för äldre som kan antas redan vara etablerade i arbetslivet. Medan åtta av tio unga tjejer och killar som har gjort en ideell insats anser att det är viktiga aspekter för att engagera sig ideellt är det enbart sex av tio äldre kvinnor och fem av tio äldre män som drivs av detta.⁵⁴

Orsaker till att sluta eller att aldrig börja

Ideella insatser eller att delta i föreningslivet är ofta inte det enda som konkurrerar om ungas tid utanför utbildnings- eller arbetsplatsen. Frågan om motiv hänger även samman med frågan om varför

---

54 Tidigare forskning visar att kunskapsdimensionen generellt värderas avsevärt högre än karriär- och egennyttadimensionen (Habermann 2001). I det material vi analyserat såg vi dock liknande mönster för de två. Vi har därför slagit ihop dem till en så att den handlar såväl om förhoppningar om att det ideella arbetet ska kunna ha direkt bäring på ens möjligheter att få attraktiva jobb genom att kunna ha detta på sitt cv eller att det ger kontakter som kan vara till hjälp i arbetslivet som att lära sig något om det en arbetar ideellt med eller tillägna sig färdigheter genom det ideella arbetets praktiska erfarenheter.

människor slutar i föreningslivet samt varför ungas engagemang enligt vissa studier anses ha minskat över tid (Blomdahl et al. 2014, Fridberg & Henriksen 2014).

Till viss del skulle konkurrensen från andra fritidsmöjligheter utanför föreningslivet vara en del av förklaringen. Det är tänkbart att det framstår som mer attraktivt att till exempel träna på egen hand och att på så sätt själv få bestämma över sin tid och sitt umgänge i betydligt större utsträckning.

Många unga börjar också delta i en rad aktiviteter i mycket tidig ålder, vilket kan leda till att de hinner tröttna i övre tonåren. En annan bidragande förklaring skulle kunna vara att nätkulturen attraherar mer än ett mer traditionellt engagemang eller medlemskap i en förening.

Ung livsstil frågar också specifikt barn och unga som slutat i en idrottsförening vad orsakerna varit. Huvudskälen de uppger är andra intressen, att de tröttnade eller dåliga ledare (Blomdahl et al. 2014).

Ungas valdeltagande

Utöver att engagera sig i civilsamhället så är ett mer formellt sätt att utöva inflytande i samhället att rösta i de politiska valen. Vi lyfter här fram det som ytterligare en indikator på att vara etablerad i samhällslivet.

Valdeltagande – en vanehandling

Att rösta i allmänna val kan ses som ett uttryck för samhällsengagemang. I ett större perspektiv kan ungas väljarbeteende även betraktas som en indikator för demokratins framtid och den representativa demokratins legitimitet (Oscarsson & Persson 2010). Att valdeltagandet varit relativt stabilt i västerländska demokratier brukar främst förklaras med tidig politisk socialisation (Oscarsson & Persson 2010).

Röstning kan betraktas som en vanehandling, vilket innebär att de som väljer att rösta vid de första tillfällena i livet oftast brukar fortsätta rösta livet ut (Aldrich, Montgomery & Wood 2011, Dinas

2012, Plutzer 2002). Därför är det särskilt intressant att undersöka valdeltagandet hos de som röstar för första gången. I det här avsnittet undersöker vi i vilken utsträckning unga röstar och vilka grupper av unga som utnyttjar sin rösträtt. Vi har enbart intresserat oss för valdeltagandet, inte för vilka enskilda partier de unga röstar på eller vilka frågor de anser är viktiga.

Minskade skillnader mellan olika åldersgrupper över tid

Andelen unga som röstar i allmänna val i Sverige ligger internationellt sett på en hög nivå för att ske i ett land utan röstplikt (Solijonov 2016).

Generellt tenderar yngre väljare att rösta i allmänna val i något mindre utsträckning än äldre. Det har visat sig vara ett stabilt mönster över tid och kan därmed betraktas som en ålders- eller livscykel-effekt (Oscarsson & Persson 2010).

Men det finns också kohort-/generationseffekter där röstningsmönstret förändrats under senare decennier. Dagens unga väljare har ett klart lägre valdeltagande än tidigare generationer födda före 1965. Identifikationen med politiska partier är också betydligt lägre i dag (Oscarsson & Persson 2010, Öhrvall 2015). Att dagens unga visar lägre värden på olika indikatorer kan enligt detta synsätt förklaras med att de ofta har relativt osäkra livssituationer. De har exempelvis inte etablerat sig i arbetslivet eller bildat familj i samma utsträckning som äldre generationer hade i motsvarande ålder (Lindberg & Persson 2013).

Ett drag som utmärker ungas valdeltagande är att de reagerar starkare på variationer i valens karaktär än äldre grupper av väljare. Vid tillfällen då det tidigt stått klart vem som skulle vinna regeringsmakten har deltagandet bland förstagångsväljarna varit särskilt lågt, medan det vid tillfällen med oklar utgång och i perioder då valen varit starkare ideologiskt laddade varit större, till exempel under 1970-talet (Oscarsson & Holmberg 2016).

I de senaste tre valen har dock andelen som röstar i val till riksdag, landstings- eller kommunfullmäktige ökat. Den ökningen har främst skett i de grupper som har en jämförelsevis liten andel som röstar, vil-

ket har inneburit att valdeltagande blivit något mer jämlikt. Exempelvis röstade 83 procent av förstagångsväljarna i riksdagsvalet 2014. Det är visserligen 5 procentenheter lägre än andelen bland övriga rösterberättigade, men den skillnaden var mer än dubbelt så stor i 2002 års val (Öhrvall 2015). Utjämnningen av skillnaderna mellan grupperna gäller även andra karakteristika, utöver ålder eller antal tillfällen att ha kunnat rösta, som utbildningsbakgrund och var ens föräldrar är födda (Olofsson 2012).

Utbildning samvarierar med valdeltagande

Inom gruppen unga väljare är andelen som röstar större bland dem som är 18 år och precis uppnått rösträttsåldern än bland de något äldre. Det har föreslagits hänga samman med att en stor andel av dessa 18-åringar går i gymnasieskolan i samband med valet, vilket i sin tur påverkar deras benägenhet att rösta på olika sätt. Inom ramen för arbetet i skolan kan information kring valsystemet och partierna förmedlas, vilket rimligtvis ökar medvetenheten och även intresset hos skoleleverna. En annan tänkbar förklaring är att de allra yngsta i större utsträckning bor hos sina föräldrar. Om föräldrarna röstar verkar det i sin tur påverka de ungas benägenhet att följa föräldrarnas exempel (Öhrvall 2015).

Även andra skillnader finns inom gruppen unga väljare. Inom gruppen förstagångsväljare i valen 2006 och 2010 röstade kvinnor i något högre grad än män. I valet 2014 kunde ingen statistiskt säkerställd skillnad observeras. För unga upp till 30 år, men inte nödvändigtvis förstagångsväljare, var deltagandet i riksdagsvalet 2014 fem procentenheter högre för kvinnor än för män. Det är en större skillnad än skillnaden inom den äldre befolkningen (Öhrvall 2015).

Det finns större skillnader utifrån utbildningsbakgrund. Valdeltagandet är exempelvis betydligt högre bland de förstagångsväljare som går eller har gått ett studieförberedande program i gymnasieskolan än bland dem som går eller har gått ett yrkesförberedande program eller inte slutfört någon gymnasieutbildning. Med det menas att de själva befinner sig i eftergymnasial utbildning, har avslutat en sådan

utbildning eller där minst en förälder har en eftergymnasial utbildning. Sambandet finns i alla åldersgrupper, men skillnaden är störst i gruppen 18–29 år (Olofsson 2012).

Unga personer med svensk bakgrund röstar i större utsträckning än de med utländsk bakgrund (Olofsson 2012, Oscarsson & Persson 2010, Öhrvall 2015). Betydelsen av föräldrarnas bakgrund kan tolkas som ett resultat av en socialiseringsprocess där föräldrar överför sina politiska attityder till sina barn (Lindberg & Persson 2013).

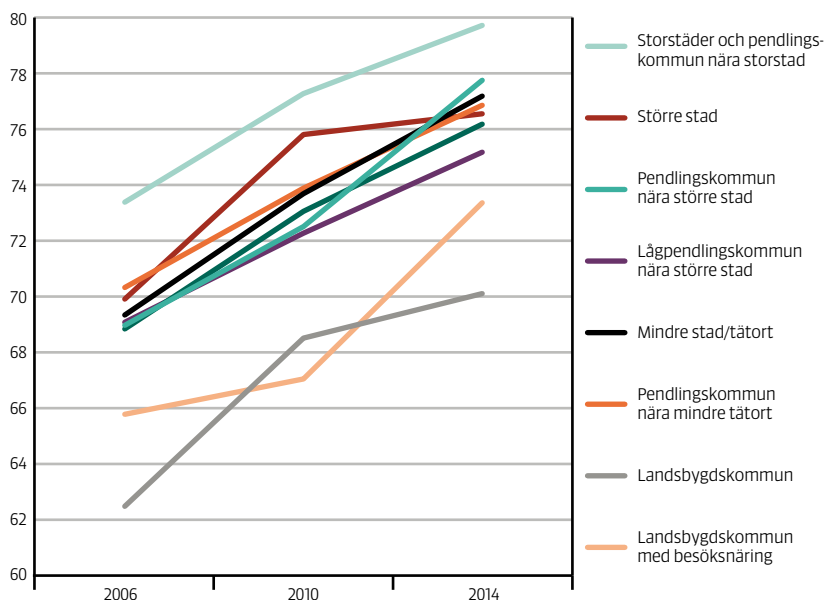
Bland unga kvinnor som är förstagångsväljare är valdeltagandet lägre bland de som har hemmaboende barn än bland de som inte har det. Bland både kvinnor och män, 30 år och äldre, är valdeltagandet i stället högre i gruppen med hemmaboende barn (Olofsson 2012).

Benägenheten att rösta varierar med kommuntyp

Utöver individuella egenskaper kan även var i landet en bor spela roll för människors benägenhet att rösta. Det finns ingen åldersuppdelad statistik av deltagandet i riksdagsvalen på kommunnivå. Däremot har SKL sammanställt en lista över förstagångsväljarnas deltagande i valen till kommunfullmäktige. Generellt är valdeltagandet något lägre i kommunfullmäktigevalen jämfört med i riksdagsvalen.⁵⁵ Vi kan anta att liknande mönster även gäller för att delta i riksdagsvalen bland förstagångsväljare eftersom valdeltagandet mellan olika grupper inte skiljer sig nämnvärt mellan olika valtyper (Olofsson 2012).

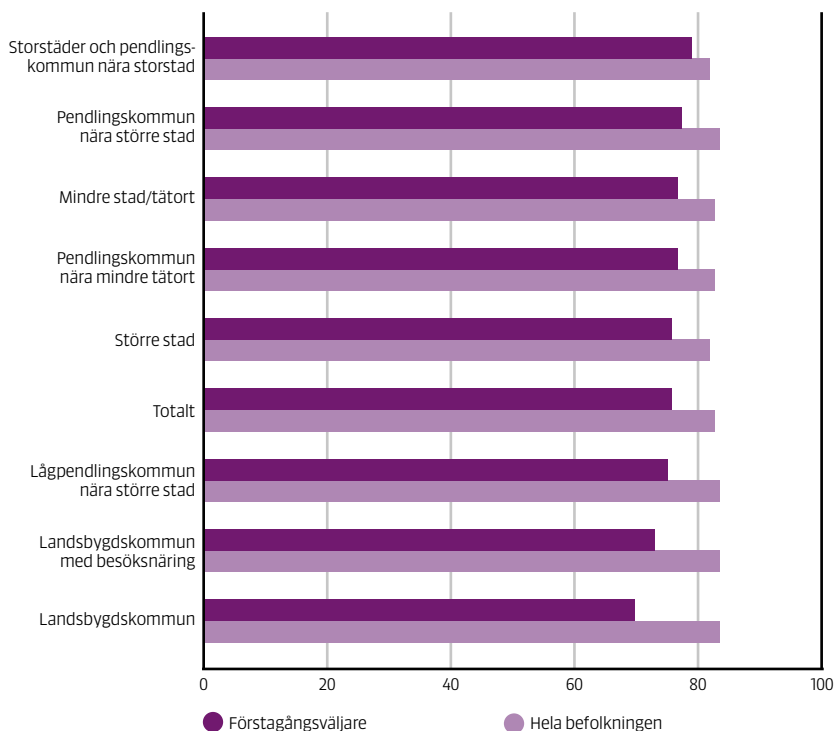
55 Detta förklaras framför allt av att även utländska medborgare är röstberättigade i kommunala val samtidigt som de röstar i lägre grad än svenska medborgare.

Källa: SKL:s sammanställning av förstagångsväljares deltagande i valet till kommunfullmäktige.
 Kommentar: Indelningen i dessa kommungrupper är den som SKL använder från den 1 januari 2007.

Figur 3.6. Valdeltagande (kommunfullmäktige) bland förstagångsväljare, efter kommungrupp, 2006, 2010 och 2014. Procent.

Vår analys visar att valdeltagandet bland unga ökat sedan 2002 och att det gjort det i alla typer av kommuner (figur 3.6). Det stämmer väl överens med vad vi konstaterat ovan. Likväl ser vi skillnader i ungas röstmönster beroende på vilken typ av kommun de bor i. Medan det inte finns några signifikanta skillnader mellan hela befolkningens valdeltagande utifrån kommuntyp finns det tydliga sådana skillnader för förstagångsväljare där de som bor i storstadsområdena och i pendlingskommunerna nära en större stad är mest benägna att delta i kommunalval, medan framför allt unga i landsbygdskommunerna deltar i betydligt lägre grad och där avståndet till hela befolkningens valdeltagande även är större (figur 3.7). Likväl är det viktigt att komma ihåg att valdeltagandet varierar kraftigt mellan olika stadsdelar inom storstäderna. Denna variation följer i regel variationen i socioekonomiska resurser som vi beskrivit ovan (Oscarsson & Holmberg 2016).

Källa: SKL:s sammanställning av förstagångsväljares deltagande i valet till kommunfullmäktige.

Kommentar: Indelningen i dessa kommungrupper är den som SKL använder från den 1 januari 2007.

Kommentar: Alla skillnader är inte signifikanta. För statistiska signifikanser, se tabell 1.7 i Tabellbilaga Fokus 17, tillgänglig på www.mucf.se.

Figur 3.7. Valdeltagande (kommunfullmäktige) bland förstagångsväljare respektive hela befolkningen, efter kommuntyp, 2014. Procent.

Mönstret att valdeltagandet bland unga som bor i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö är högre än bland unga i mindre kommuner gäller även unga upp till 29 år (Olofsson 2012).

Att valdeltagandet skiljer sig beroende på vilken typ av kommun eller område en bor i kan antas hänga samman med förklaringarna kring social status och social integration som vi diskuterat tidigare. Vad gäller den första förklaringen, social status, så har en något mindre andel av befolkningen på landsbygden längre eftergymnasiala utbildningar och generellt är inkomstnivåerna något lägre än

i exempelvis storstadsområdena. Vad gäller den andra förklaringen, social integration, tenderar arbetslösheten vara något större utanför storstadsområdena (Jordbruksverket 2013).

Sammanfattning

Ungas engagemang i civilsamhället

De flesta unga är engagerade i civilsamhället, till exempel genom att arbeta ideellt, vara medlemmar i eller delta i aktiviteter som sker i föreningslivets regi.

Den sammantagna bedömningen utgår från följande resultat:

- Majoriteten av de unga har genomfört någon ideell arbetsinsats under en tolv månadersperiod.
- Idrottsföreningar är den vanligaste typen av föreningar, både att engagera sig i och att vara medlemmar hos, bland unga.
- Tjejer utför oftare ideellt arbete i socialt inriktade organisationer jämfört med alla andra grupper och är även oftare medlemmar i dessa föreningar. I övrigt såg vi inga tydliga skillnader i engagemang utifrån ålder eller kön.
- De flesta unga som arbetar ideellt i en förening är samtidigt medlemmar i den aktuella föreningen.
- Administration och praktiska uppgifter är den vanligaste typen av arbete som unga, liksom äldre, ägnar sig åt när de gör ideella insatser.
- Det är betydligt vanligare bland yngre att ha ideella ledaruppdrag jämfört med bland äldre. Omvänt är det vanligare att äldre har styrelseuppdrag jämfört med yngre. I övrigt ser vi inga signifikanta skillnader mellan yngre och äldre respektive kvinnor och män.
- De flesta unga som engagerar sig ideellt gör det i ett sammanhang. Mediantiden för frivilliginsatser bland unga är åtta timmar per månad.

- Det är relativt vanligt att unga ägnar sig åt olika aktiviteter som kan beskrivas som ideellt arbete på nätet. Sådana aktiviteter sammanfaller ofta med ett mer traditionellt engagemang även utanför nätet.
- Det är något vanligare att unga tagit ett eget initiativ till att börja engagera sig ideellt, även om det också är vanligt att de började efter att någon annan väckt frågan.
- Unga drivs ofta av värderingsrelaterade motiv för att vilja börja arbeta ideellt. Men även aspekter som karriär och lärande är viktiga för dem och dessutom oftare än vad de är för äldre ideellt engagerade.

Ungas valdeltagande

En stor majoritet av de unga i Sverige som uppnått myndighetsåldern tar vara på sin rätt att delta i allmänna val, även om valdeltagandet bland unga är något lägre än bland äldre och intresset för att vara medlem i eller engagera sig i politiska partier är lågt. Likväl finns det systematiska skillnader mellan de som röstar och de som avstår från att rösta.

Den sammantagna bedömningen utgår från följande resultat:

- Unga röstar i lägre grad än äldre, men skillnaderna i valdeltagande är små.
- Valdeltagandet bland förstagångsväljare i valen till kommunfullmäktiga har sedan 2002 ökat i alla typer av kommuner.
- Förstagångsväljare som bor i storstadsområdena och pendlingskommunerna nära en större stad tenderar att vara mest benägna att delta i kommunalval, medan framför allt unga i landsbygdskommunerna deltar i betydligt lägre grad samtidigt som variationen inom storstadsområdena är stor.

holmatro 10

KAPITEL 4

Huvudsakliga resultat

I det här kapitlet presenteras huvudsakliga resultat från de två kapitlen ovan.

Ungas etablering i arbetslivet

I genomgång av befintlig kunskap om ungas etablering i arbetslivet förstås ungas etablering i arbetslivet som den process som leder fram till att den unge kan försörja sig själv genom förvärvsarbete. Nedan följer genomgångens huvudsakliga resultat med fokus på villkoren för unga som varken arbetar eller studerar och analyserat utifrån ungdoms- och jämställdhetsperspektiven.

Utsatta ungdomar värdesätter arbete,
men saknar viktiga förutsättningar

Ungdomspolitikens mål innebär att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Arbete och egenförsörjning är för de flesta avgörande för att uppnå detta, men det är inte förrän vid 30 års ålder som nästan alla unga har fått ett arbete. Det finns grupper av unga som har svårt att komma in i arbetslivet, oavsett konjunktur.

Unga vuxna i åldern 25–29 år, utrikes födda, arbetslösa och unga med kortutbildade föräldrar är grupper som i stor utsträckning återfinns i gruppen som varken arbetar eller studerar och det är samtidigt dessa grupper som i attityd- och värderingsstudier tillmäter fast arbete

och egenförsörjning störst värde (Ungdomsstyrelsen 2013b). Kanske hänger deras värderingar ihop med egna eller föräldrars erfarenheter av att sakna arbete och att ungdomarna har insett vilka konsekvenser som arbetslöshet kan få för en persons levnadsvillkor och egenmakt. Det tyder i alla fall på att det finns en motivation att arbeta och försörja sig själv hos dessa ungdomar.

Alla unga har dock inte de förutsättningar som krävs i form av utbildning, färdigheter och nätverk för att få ett arbete. Alla har inte heller en sådan tilltro till Arbetsförmedlingen, eller till sig själva, att de skriver in sig på Arbetsförmedlingen för att få hjälp att hitta ett arbete (Arbetsförmedlingen 2013).

Myndighetens slutsats är att *unga som inte får stöd från statliga eller kommunala åtgärder och som saknar utbildning, färdigheter och nätverk är extra utsatta.*

Tjejer och killar har olika villkor för etablering i arbetslivet. Skolresultat och etableringsmönster ser olika ut för tjejer och killar. Generellt kan sägas att tjejer studerar längre och får bättre betyg, medan killar klarar sig sämre i skolan. Trots det får killar oftare fast jobb och högre lön, delvis på grund av att flera traditionellt mansdominerade yrken har mer gynnsamma förutsättningar för etablering.

Yrkesverksamma som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar upplever att unga kvinnor är svårare att nå och har en komplexare problembild än killar i samma situation (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a).

Tjejer har oftare tillfälliga jobb och deltidsjobb och de lämnar i högre grad arbetskraften någon gång efter tonåren. Av de studier vi granskat framgår inte i hur stor utsträckning detta är ett resultat av kvinnornas egna prioriteringar eller påtvingat av yttre omständigheter.

Samtidigt visar statistiken över unga som varken arbetar eller studerar att unga inrikes födda män återgår till studier eller arbete i lägre grad än unga inrikes födda kvinnor efter föräldraledighet (för utrikes födda syns inga könsskillnader). Unga män (både utrikes och inrikes födda) i åldern 25–29 år som fått sjuk- eller aktivitetsersättning

återgår dessutom till arbete eller studier i avsevärt lägre grad än unga kvinnor i samma ålder som fått dessa ersättningar.⁵⁶ De studier som vi har granskat ger inte några förklaringar till skillnaderna.

Myndigheten konstaterar att *det fortfarande saknas kunskap utifrån ett jämställdhetsperspektiv om ungas olika förutsättningar och de bakomliggande orsakerna till att tjejer och killar har svårt att komma in, och stanna kvar, i arbetslivet.*

Utrikes och inrikes födda kvinnor har olika villkor för etablering i arbetslivet

Utrikes födda kvinnor i åldern 20–64 år deltar i lägre grad i arbetskraften och förvärsarbetar i lägre grad än andra grupper.⁵⁷ Detta återspeglas i statistiken över unga som varken arbetar eller studerar. Exempelvis återgår utrikes födda kvinnor i åldern 25–29 år som varit föräldralediga eller haft okänd aktivitet till arbete eller studier i mindre utsträckning än inrikes födda kvinnor i samma ålder.

En förklaring till att utrikes födda kvinnor inte arbetar eller söker arbete kan vara att de är föräldralediga eller ägnar sig åt oavlönat arbete i hemmet. Det är troligt att hemarbetet gör det svårt att skapa de nätverk och kontakter som visat sig vara betydelsefulla för att få jobb. En annan förklaring är att kvinnor som kommit till Sverige i sena tonåren har bristande utbildning och arbetslivserfarenhet när de kommer och därmed sämre förutsättningar från början. En tidigare delrapport inom ramen för MUCF:s uppdrag att utreda villkoren för ungas etablering visar också att nyanlända kvinnor i etableringsprogrammet inte får ta del av arbetsnära insatser i samma utsträckning som nyanlända män (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016c).

Myndighetens slutsats är att *utrikes födda unga kvinnor, särskilt de som tar hand om barn eller ägnar sig åt oavlönat arbete i hemmet under flera år i rad, är en grupp som förtjänar extra uppmärksamhet, både i*

⁵⁶ Se *Tabellbilaga Fokus 17*, tillgänglig på www.mucf.se.

⁵⁷ www.migrationsinfo.se/arbetsmarknad/sysselsattning/, 2017-09-13, kl. 12.30.

framtida studier och vid utveckling av utbildning och arbetsmarknadsåtgärder.

Det uppdrag (regeringsbeslut 2017) som regeringen har gett till Statskontoret att öka kunskapen om utomeuropeiskt födda kvinnor som står utanför arbetskraften är ett välkommet första steg för att öka kunskapen om utrikes födda kvinnors låga deltagande i arbetskraften, förutsatt att det utgår från ett ungdomsperspektiv och studerar villkoren för kvinnor i olika åldrar.

Stödet till unga som står långt från arbetsmarknaden är inte likvärdigt i hela landet

Gemensamt för många unga som står långt från arbetsmarknaden är att de har komplexa behov och behöver samordnade insatser från flera offentliga aktörer för att komma närmare arbetsmarknaden (regeringens strategi 2015). De insatser som Arbetsförmedlingen kan erbjuda är inte tillräckliga utan det behövs även sociala och hälsofrämjande insatser, vilka ofta finns i kommunerna.

Det finns samordnade verksamheter som riktar sig till den här gruppen av ungdomar i många, men inte i alla, kommuner. Verksamheterna utgår ofta från framgångsfaktorer som helhetssyn, individanpassning och samordnade insatser för att stötta unga som varken arbetar eller studerar.

Många av verksamheterna är dock tillfälliga och drivs i projektform av kommunen i samverkan med andra aktörer. Civilsamhället driver också projekt och är en viktig aktör för att bygga relationer med och erbjuda stöd till ungdomarna. En del av projekten får bidrag från Europeiska socialfonden, samordningsförbunden eller MUCF. Många projekt vittnar om hur svårt det är att implementera verksamheten i ordinarie strukturer. Några förklaringar till det är att verksamheten involverar flera förvaltningar och andra myndigheter och att det är otydligt vem som bör ha huvudansvaret för införande och permanent finansiering. När bidragen upphör riskerar även verksamheten att upphöra. Som en konsekvens av att projekten ser olika ut får unga tillgång till olika typer av stöd beroende på var de bor och

stödet varierar även över tid eftersom vissa verksamheter upphör när projekten tar slut.

Myndighetens slutsats är att *unga långt från arbetsmarknaden inte får tillräckligt och likvärdigt stöd över hela landet och att stödet ofta är alltför kortsiktigt.*

Ungas etablering i samhällslivet

Unga har en stark förankring i det svenska civilsamhället

Analyser som myndigheten har gjort av Ersta Sköndal Bräcke högskolas data visar att de flesta unga har ett aktivt samhällsengagemang.

Exempelvis uppgav 60 procent av de unga att de genomfört någon ideell arbetsinsats och 44 procent har varit medlemmar i någon förening under en tolv månaders period. Unga ägnar vanligen åtta timmar per månad åt frivilliginsatser och även om det finns de som arbetar ideellt i två eller fler sammanhang gör de flesta det i endast ett. Eftersom flest ideella föreningar tillhör kategorin idrottsföreningar är det väntat att det just är idrottsföreningar som fångar upp störst andel unga vad gäller ideella arbetsinsatser, medlemskap och deltagande i aktiviteter.

Myndighetens analyser visar också att unga ofta drivs av värderingsrelaterade motiv för att vilja börja arbeta ideellt. Men de är också medvetna om att ett ideellt engagemang bland annat kan underlätta deras etablering i arbetslivet, till exempel genom att ge relevanta kontakter, genom att kunna nämna det i sitt cv eller genom att ha lärt sig något genom det ideella arbetet. Endast undantagsvis såg vi skillnader mellan tjevers och killars engagemang och då gällde det preferenser av olika föreningstyper.

Överlag skiljer sig inte yngres delaktighet i det civila samhället från äldres. Det är enbart i ett fåtal avseenden som våra analyser visar på sådana skillnader. Till dessa hör att det är betydligt vanligare bland yngre att ha ideella ledaruppdrag jämfört med bland äldre. Omvänt är det vanligare att äldre personer har styrelseuppdrag jämfört med yngre personer. Aspekter som karriär och lärande är i större utsträckning viktiga drivkrafter för yngre än vad de är för äldre ideellt engagerade.

Vi ser närliggande förklaringar till att yngre och äldre har olika mönster i sitt deltagande i civilsamhället. Som en del av sin etablering genomgår de flesta människor någon form av utbildning, många får arbete, bildar familj och får högre levnadsstandard. Detta innebär att en får tillgång till olika arenor och sociala nätverk, vilket i sin tur ofta även på olika sätt speglas i ens engagemang och medlemskap i föreningslivet (Fridberg & Henriksen 2014, Wollebæk & Sivesind 2010). Dessa övergångar kan innebära naturliga anledningar till att exempelvis vara med i en spelförening i skolan, i en studentkår under högskolestudierna, i en fackförening vid inträdet i arbetslivet, i en bostadsrättsförening när en skaffar sig ett sådant boende eller i den idrottsförening ens barn deltar i.

För många unga innebär aktiviteter och medlemskap i det civila samhället ett sätt att utöva ens fritidsintressen. Under hela livet är det förstås också olika intressen som påverkar ens engagemang, vilket till exempel tar sig uttryck i att ingå i en kulturförening, etnisk förening, religiös församling eller socialt inriktad organisation. Möjligheten att kunna bli invald i en förenings styrelse förutsätter ofta en viss erfarenhet av föreningsarbete som yngre inte alla gånger hunnit nå. Detta gör att nya föreningssammanhang och -uppgifter kan tillkomma och andra försvinna i takt med att individen genomgår olika livsfasen och utvecklar olika intressen.

Myndighetens slutsats är att *unga i hög grad är delaktiga i det svenska civilsamhället. Att yngres civilsambällesengagemang i vissa avseenden skiljer sig från äldres har ofta livscykelrelaterade orsaker och är därför tämligen oproblematiskt. Kunskap om detta kan dock bidra till att upprätthålla ungas möjligheter att engagera sig i civilsamhället och kunna ta på sig alla typer av uppgifter.*

Vissa grupper av unga är underrepresenterade i föreningslivet. Från andra studier vet vi att vissa grupper av unga med sämre socioekonomiska förutsättningar och med föräldrar som är födda utomlands eller saknar föreningsengagemang ofta är underrepresenterade i det civila samhället. Här ligger det nära att tro att dessa villkor också

bidrar till högre trösklar till att vilja och att kunna engagera sig i föreningslivet.

Myndighetens slutsats är att trots att många unga aktivt deltar i samhällslivet genom att arbeta ideellt i och vara medlemmar i det civila samhällets organisationer finns det grupper som inte utnyttjar den arenan. Detta skulle kunna bero på att de saknar tillräckliga förutsättningar i bemärkelsen kunskap och förebilder för att kunna organisera sig kring frågor som är viktiga för dem.

Valdeltagandet är högt och har stigit bland unga, men ojämnt

En stor majoritet av de unga i Sverige som uppnått myndighetsåldern tar vara på sin rätt att delta i allmänna val, även om deras valdeltagande alltid ligger något under äldres. Andelen som röstar i val till riksdag, landstings- eller kommunfullmäktige har dessutom ökat i de senaste tre valen, särskilt i de underrepresenterade grupperna dit även unga räknas.

Myndighetens analyser visar också att valdeltagandet bland förstagångsväljare i valen till kommunfullmäktiga har ökat i alla typer av kommuner sedan 2002.

Likväl finns det systematiska skillnader mellan de som röstar och de som avstår från att rösta där våra egna analyser visar att förstagångsväljare som bor i storstadsområdena och i pendlingskommunerna nära en större stad tenderar att vara mest benägna att delta i kommunalval, medan framför allt unga i landsbygdskommunerna deltar i betydligt lägre grad samtidigt som variationen inom storstadsområdena är stor. Från annan forskning vet vi att det även finns individuella socioekonomiska faktorer som samvarierar med människors valdeltagande där svagare grupper tenderar att rösta i lägre grad än människor som lever under bättre socioekonomiska villkor.

Myndighetens slutsats är att unga i hög grad tar vara på sin rätt att rösta i allmänna val. Vissa grupper, särskilt de som bor på landsbygden och i vissa utsatta stadsdelar i storstadsområdena samt sådana med socioekonomiskt svag ställning förtjänar extra uppmärksamhet för att även dessa ska utnyttja sin röst.

KAPITEL 5

Bedömningar och förslag

I det här avslutande kapitlet presenteras myndighetens bedömningar och förslag på hur etablering i arbets- och samhällslivet för unga kan förbättras.

Kommunerna bör ges ansvar att samordna insatser för unga som varken arbetar eller studerar

Myndighetens bedömning

Många ungdomar som står långt från arbetsmarknaden har sammansatta behov och för dem räcker inte Arbetsförmedlingens insatser. De behöver samordnade insatser från fler aktörer. Det finns också ungdomar som varken arbetar eller studerar och som av olika anledningar helt saknar myndighetskontakter och därmed står utan stöd från samhället. Myndighetens bedömning är att kommunen är den myndighet som är bäst lämpad och har bäst förutsättningar att nå ut till dessa ungdomar och att erbjuda dem ett samordnat stöd.

Myndigheten föreslår

- att en särskild utredare ska ges i uppdrag att utreda hur kommunerna kan ges ansvar att genom en-väg-in-verksamheter erbjuda ett samordnat stöd till unga som varken arbetar eller studerar. Verksamheterna ska erbjuda insatser till unga upp till och med 29 år och arbeta aktivt för att nå ut med insatser även till unga som inte självmant söker hjälp hos offentliga aktörer.
- att det i uppdraget även ska ingå att utreda hur tillräcklig och långsiktig finansiering för kommunernas utökade ansvar kan säkerställas.
- att utveckling och implementering av kommunala en-väg-in-verksamheter ska stimuleras genom fortsatta statsbidrag (jfr SFS 2016:82) till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar. Detta bör fortgå till dess att kommunerna getts ansvar enligt ovan. För att fler kommuner ska kunna ta del av bidragen bör medlen utökas. Även villkoren bör ändras så att bidragen uttryckligen kan användas för verksamhet som riktar sig till unga till och med 29 års ålder samt för att implementera resultaten i ordinarie verksamhet.

Motivering

Delmål 8.6 i Agenda 2030⁵⁸ anger att andelen unga som varken arbetar eller studerar ska minska väsentligt till 2020. Även regeringen har i en särskild strategi (regeringens strategi 2015) identifierat unga som varken arbetar eller studerar som en särskilt prioriterad grupp. Utöver det finns starka samhällsekonomiska argument för att aktivt främja

58 www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/anstandiga-arbetsvillkor-och-ekonomisk-tillvaxt/, 2017-09-28, kl. 9.30.

arbetslivsetableringen för unga vuxna som står utanför arbete och studier. Det ökar arbetskraftsutbudet och minskar samhällets kostnader för försörjningsstöd, vård med mera (Temagruppen Unga i arbetslivet 2013a).

I regeringens strategi (2015) betonas vikten av att unga som varken arbetar eller studerar erbjuds samordnade och individanpassade insatser. Samverkansavtal finns i dag i de flesta kommuner, tack vare det arbete som Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) har bedrivit. Formerna för samverkan skiljer sig dock åt mellan kommunerna.

Myndigheten bedömer att samlokalisering och en-väg-in-verksamheter är en bra form för samverkan. Det underlättar samordning och individanpassning och det främjar ungas tillgång till relevanta aktörer. En-väg-in-verksamheter bör bedrivas i samverkan mellan berörda kommunala förvaltningar och myndigheter som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt landstinget och andra relevanta aktörer. Verksamheterna bör erbjuda ett individanpassat och långsiktigt stöd som utgår från ett helhetsperspektiv och som siktar mot att individen ska bli självförsörjande.

Både Dua och den Nationella samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (uvas-samordnaren) visar på ett behov av att tydliggöra ansvaret för insatser till uvas som är äldre än 20 år (SOU 2017:9, SOU 2017:19). Eftersom ungas etableringsprocess är mer utdragen nu än tidigare gör MUCF bedömningen att ett samordnat stöd för uvas behövs till och med 29 års ålder. Denna bedömning ligger i linje med det förslag till utformning av verksamhetsnära stöd (dir. 2017:81) som uvas-samordnaren tar fram och som föreslås rikta sig till unga i åldern 13–29 år.

MUCF gör också bedömningen att det utöver samverkansavtal och stimulerande åtgärder, exempelvis det verksamhetsnära stöd som uvas-samordnaren föreslår och de system för samordning och uppföljning av insatser som Dua föreslår (SOU 2017:19), behövs tydligare krav på att kommunerna ska ta ansvar för att erbjuda unga samordnade insatser. Detta för att säkra likvärdighet över landet. För att ett sådant krav ska kunna ställas bör möjligheterna till långsiktig och tillräcklig finansiering utredas.

I regeringens strategi (2015) konstateras att situationen för unga som står utanför i den bemärkelsen att de inte har kontakt med någon samhällsinstitution är en extra utmaning och att uppsökande verksamhet ofta är avgörande för deras möjligheter till etablering i arbets- och samhällslivet. Behovet av uppsökande verksamhet framgår också i Ungdomsstyrelsens utvärdering av navigatorverksamheter (Ungdomsstyrelsen 2007). Enligt en enkät som uvas-samordnaren skickat till kommunerna (Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar 2016) bedriver 45 procent, av de som svarat, ett uppsökande arbete riktat mot unga i åldern 20–25 år i syfte att erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder, men andra gör det inte.

Myndigheten bedömer av fyra skäl att Sveriges kommuner är lämpliga aktörer att bära ansvaret för en-väg-in-verksamheter som aktivt försöker nå ut till unga, till och med 29 års ålder, som inte självmant söker hjälp av offentliga aktörer.

- 1.** Kommunerna erbjuder redan i dag en mångfald insatser inom socialförvaltningar, arbetsmarknadsförvaltningar och kompetensförvaltningar och det finns stora vinster i att samordna dessa insatser. Samordning kan på sikt leda till ökad kostnadseffektivitet både för kommunen och för regionala och nationella offentliga aktörer.
- 2.** Kommunerna har goda förutsättningar att individanpassa det stöd som erbjuds genom sin breda tillgång till olika insatser.
- 3.** Kommunerna har i högre grad än andra aktörer, till exempel Arbetsförmedlingen, arbetat upp relationer till unga, bland annat genom det kommunala aktivitetsansvaret och de kommunala fritidsverksamheterna.
- 4.** Kommunerna har starka incitament för att främja arbetslivsetableringen för unga i egenskap av att bära ansvaret för försörjningsstöd.

Skolan bör ges i uppdrag att öka ungas kunskap om civilsamhället och möjliggöra ingångar till föreningslivet

Myndighetens bedömning

I dag deltar många unga aktivt i samhällslivet genom att engagera sig i och vara medlemmar i det civila samhällets organisationer, men det finns också grupper som inte använder sig av den arenan. Det är bekymmersamt ur ett jämlikhetsperspektiv och minskar möjligheterna för de som inte engagerar sig att vara delaktiga i samhället och därmed bidra till det demokratiska samtal som bärs av alla medborgare. Myndigheten bedömer att det är viktigt att ge goda förutsättningar för alla unga att gå samman för att agera för gemensamma intressen. Att tidigt i enskildas liv ge god kunskap om vad det civila samhället är, vilka funktioner det har och i vilka former en kan engagera sig i civilsamhället är ett konkret sätt att göra detta.

Myndigheten föreslår

- att det i grund- och gymnasieskolans läroplaner ska framgå att ungas kunskaper om civilsamhället är en målsättning för utbildningen och att ungas möjligheter till ingångar i föreningslivet ska främjas. Kunskap om civilsamhällets och föreningslivets roll i demokratin ska integreras i de nationella skolutvecklingsprogram som är inriktade mot värdegrunds- och medborgarskapsfrågor.
- att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska ges i uppdrag att, tillsammans med företrädare för Skolverket och civilsamhället, ta fram metoder för att utforma undervisning om organisering och föreningskunskap. Det ska framgå att skolor ska bjuda in lokala ideella aktörer att berätta om sin verksamhet och på andra sätt delta i utbildningsinsatser om det civila samhällets roll.

- att en lämplig aktör ska ges i uppdrag att fördela ett särskilt stöd till aktörer inom det civila samhället för att utveckla sådana utbildningsinsatser eller för att främja samarbete mellan skolorna och det lokala föreningslivet.

Motivering

Föreningsengagemang och andra typer av organisering bidrar till att ge den enskilde färdigheter och kunskaper som är viktiga i ett demokratiskt samhälle. Genom olika former av organisering kan den enskilde också bli en del av ett socialt nätverk och få erfarenheter som även kan vara betydelsefulla vid etableringen i arbetslivet.

MUCF visar dock i denna rapport att inte alla unga är en aktiv del av det civila samhället och att vi från tidigare forskning vet att personer med sämre socioekonomiska förutsättningar ofta är under-representerade.

I detta avseende har skolan en kompensatorisk uppgift. Skolan kan vara en viktig aktör i att förmedla kunskap om organisering. Ökad kunskap om organisering kan bidra till ett intresse för att bli medlem i eller bilda en förening eller för att skapa ett nätverk, men även till ett intresse för att bidra med ideella arbetsinsatser. Genom utbildningsinsatser för att öka elevernas kunskaper om organisering kan skolan främja den politiska jämlikheten i det civila samhället.

Utredningen *Låt fler forma framtiden!* (SOU 2016:5) har visat att föreningskunskap är något som finns på schemat i vissa grund- och gymnasieskolor. Det är dock inte alla skolor som på detta sätt värnar elevernas föreningsengagemang. Det skiljer sig även i vilken utsträckning ideella föreningar och nätverk ges tillträde till skolorna så att kontaktytorna mellan elever och företrädare för det civila samhället kan främjas. Myndigheten ser det som önskvärt att fler skolor än i dag, särskilt de i socioekonomiskt utsatta områden, arbetar aktivt för att främja ungas föreningsengagemang.

Många gånger är det civilsamhället självt, i synnerhet dess paraplyorganisationer, som har den djupaste kunskapen om föreningslivet och som är den mest trovärdiga förmedlaren av sådan kunskap. För att uppnå bredd i kunskapen är det önskvärt att en mångfald av föreningar och nätverk ges möjlighet att visa upp sina verksamheter.

BILAGA 1

Uppdragsbeskrivning

Tematisk analys av ungas etablering i arbets- och samhällslivet

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) ska under 2016 och 2017 genomföra en tematisk analys av ungas etablering i arbets- och samhällslivet. MUCF ska beskriva och analysera ungas villkor vad gäller etablering i arbets- och samhällslivet samt beskriva nationella och lokala verksamheter som arbetar för att främja ungas etablering. Analysen ska utgå från målet för ungdomspolitikerna och genomgående ha ett jämställdhetsperspektiv. Beskrivningen och analysen ska belysa situationen för unga kvinnor och unga män, unga kvinnor och män med funktionsnedsättning samt unga nyanlända kvinnor och män.

I en delrapport ska MUCF beskriva och analysera unga nyanlända kvinnors och mäns villkor vad gäller etablering samt om möjligt beskriva goda exempel. Utifrån analyserna ska förslag lämnas avseende de områden som behöver förbättras. MUCF ska inom ramen för uppdraget inhämta underlag från relevanta myndigheter, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU).

En delrapport ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 november 2016. Uppdraget ska redovisas i sin helhet till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 november 2017.

(regeringsbeslut 2015a)

Referenser

- Abdelzadeh, A. (2015). Den missnöjda demokraten. Ungas politiska missnöje och engagemang i en tid av förändring. I SOU 2015:96 *Låt fler forma framtiden! Forskarantologi. Bilaga till betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Abdelzadeh, A., Amnå, E. & Lundberg, E. (2016). En arena för tillit och tolerans? I C. Dartsch, J. R. Norberg & J. Pihlblad (Red.), *Föreningen, jaget och laget – 7 perspektiv på idrottens demokratiska effekter*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning.
- Aldrich, J. H., Montgomery, J. M. & Wood W. (2011). Turnout as a Habit, *Political Behaviour*, 33, 535–563. Refererad i Öhrvall, R. (2015). *Vilka valde att välja? – deltagandet i valen 2014*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).
- Amnå, E. (2012). How is civic engagement developed over time? Emerging answers from a multidisciplinary field. *Journal of Adolescence*, 35(3), 611–627.
- Amnå, E., Ekström, M., Kerr, M. & Stattin, H. (2009). Political socialization and human agency. The development of civic engagement from adolescence to adulthood. *III*(1), 27–40.
- Arbetsförmedlingen (2013). *Unga på och utanför arbetsmarknaden*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Arbetsförmedlingen (2016). *Arbetsmarknadsrapport 2016*. Stockholm: Arbetsförmedlingen.
- Blomdahl, U. & Elofsson, S. (2006). *Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom? – en studie av den unga befolkningen i Stockholm, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Lidingö*. Stockholm: Stockholms stad – Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.
- Blomdahl, U., Elofsson, S., Lengheden, L. & Åkesson, M. (2015). *Är idrotten jämlik och jämställd?* Stockholm: Stockholms stad, Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.
- Blomdahl, U., Elofsson, S., Åkesson, M. & Lengheden, L. (2014). *Segrar föreningslivet? – en studie av svenskt föreningsliv under 30 år bland barn och unga*. Stockholm: Stockholms stad, Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.
- Brundin, P. (2008). *Politics on the Net – NGO practices and experiences*. (Diss.), Örebro: Örebro University.

- Bursell, M. (2012). *What's in a name? A field experiment test for the existence of ethnic discrimination in the hiring process*. In *Ethnic discrimination, name change and labor market inequality*. Akademisk avhandling. Stockholm Studies in Sociology New series, 54. Refererad i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a.
- Bäck, E., Bäck, H. & Gustafsson, N. (2015). Ungas politiska deltagande. Nya former och aktivitet genom sociala medier? *2014 års Demokratiutredning*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Bäckman, O. & Nilsson, A. (Eds.), (2016). Long-term consequences of being not in employment, education or training as a young adult. Stability and change in three Swedish birth cohorts. *European Societies Vol. 18, No 2*.
- Carlsson, M. & Rooth, D-O. (2007). *Evidence of ethnic discrimination in the Swedish labor market using experimental data*. Labour Economics, 14. Refererad i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a.
- Dahl, V. & Abdelzadeh, A. (2017). *Self-selection or socialization?: The relation between civic engagement and political orientations among adolescents*. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly Sage Publications.
- Dinas, E. (2012). The Formation of Voting Habits, Journal of Elections, Public Opinion and Parties. 22, 431–456. Refererad i Öhrvall, R. (2015). *Vilka valde att välja? – deltagandet i valen 2014*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).
- Elofsson, S., Blomdahl, U., Lengheden, L. & Åkesson, M. (2014). *Ungas livsstil i låg- och högstatusområden – en studie i åldersgruppen 13–16 år*. Stockholm: Stockholms stad, Idrottsförvaltningen, forskningsenheten.
- Engdahl, M. & Forslund, A. (2015). *En förlorad generation? – en ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden*. Stockholm: Finansdepartementet, Regeringskansliet, Fritzes.
- Eriksson, S., Hensvik, L. & Nordström Skans, O. (2017). *Den svenska arbetsmarknaden och dess utmaningar*. IFAU rapport 2017:5. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).
- von Essen, J. (2008). *Om det ideella arbetets betydelse: en studie om människors livs- åskådningar*. (Diss.), Uppsala: Uppsala universitet.
- von Essen, J., Jegermalm, M. & Svedberg, L. (2015). *Folk i rörelse: medborgerligt engagemang 1992–2014*. Stockholm: Institutionen för socialvetenskap, Ersta Sköndal högskola.
- Folkhälsomyndigheten (2016). *Folkhälsan i Sverige 2016. Årlig rapportering*. Halmstad: Folkhälsomyndigheten.
- Forslund, A. & Nordström Skans, O. (2006). *Swedish youth labour market policies revisited*. IFAU Working Paper 2006:6. Refererad i Engdahl, M. & Forslund, A. (2015). *En förlorad generation? – en ESO-rapport om ungas etablering på arbetsmarknaden*. Stockholm: Finansdepartementet, Regeringskansliet, Fritzes.

- Fridberg, T. & Henriksen, L. S. (Red.), (2014). *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004–2012*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velferd.
- Habermann, U. (2001). En nordisk frivillighed? – om motiver til frivillighed i fem nordiske lande. I L. S. Henriksen & B. Ibsen (Red.), *Frivillighedens udfordringer – nordisk forskning om frivilligt arbejde og frivillige organisationer*. Odense: Center for frivilligt socialt arbejde, Odense universitetsforlag.
- Hagevi, M. & Loxbo, K. (2015). Partierna och demokratin efter medlemsnedgången. I SOU 2015:96 *Låt fler forma framtiden!: Forskarantologi. Bilaga till betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Hatlevoll, T. (2015). *Utbildning – nyckeln till arbete*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Hertzberg, F. (2003). *Gräsrotsbyråkrati och normativ svenskhet: hur arbetsförmedlare förstår en etniskt segregerad arbetsmarknad*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet. Refererad i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017a).
- Hustinx, L., Rossem, R. v., Handy, F. & Cnaan, R. A. (2014). A Cross-National Examination of the Motivation to Volunteer. Religious Context, National Value Patterns, and Nonprofit Regimes. I L. Hustinx, J. v. Essen, J. Haers & S. Mels (Red.), *Religion and volunteering: Complex, contested and ambiguous relationships*. Cham: Springer.
- Jordbruksverket (2013). *Allt om sysselsättning på landet*. Jönköping: Jordbruksverket.
- Kommittédirektiv (2014:157). *Större genomslag för arbetsmarknadspolitiska insatser mot ungdomsarbetslöshet på lokal nivå*.
- Kommittédirektiv (2015:70). *Samordnare för unga som varken arbetar eller studerar*.
- Kommittédirektiv (2017:81). *Tilläggsdirektiv till Samordnare för unga som varken arbetar eller studerar*.
- Landstedt, E., Brydsten, A., Hamarström, A., Virtanen, P. & Almqvist, Y. (2016). *The role of social position and depressive symptoms in adolescence for life-course trajectories of education and work: a cohort study*. BMC Public Health (2016) 16:1169.
- Lindberg, S. I. & Persson, M. (2013). *Ungas förhållande till demokratin*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).
- Lundberg, E. & Abdelzadeh, A. (2017). En skola i tolerans? Föreningsengagemanget och ungdomars tolerans. I E. Lundberg (Red.), *Toleransens mekanismer. En antologi*. Stockholm: Forum för levande historia.
- Lundåsen, S. (2004). *En föreningsbaserad demokrati? – ideella föreningar och valdeltagande i Sveriges kommuner under 1990-talet*. Åbo: Åbo akademis förlag.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Fokus 14 – ungas fritid och organisering*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015a). *När livet känns fel. Ungas upplevelser kring psykisk ohälsa*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015b). *Villkor för ideella föreningar och trossamfund – civila samhällets villkor 2014*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016a) *Fokus 16:1. Unga nyanländas etablering. Kartläggning av etableringsuppdraget*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016b) *Fokus 16:2. Unga nyanländas etablering. Verksamhetsexempel och ungas röster*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016c). *Villkor för organisationer med social inriktning – civila samhällets villkor 2015 med fokus på flyktingmottagande*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017a) *Det stora steget. Delrapport om ungas övergång från skola till arbetsliv*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017b). *Ung idag 2017 – en beskrivning av ungas levnadsvillkor*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017c). *Utvecklingen av ideella föreningars villkor. Civila samhällets villkor 2016 med fokus på ideella föreningar i utsatta områden*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Nordström Skans, O., Eriksson, S. & Hensvik, L. (2017). *Konjunkturrådets rapport 2017. Åtgärder för en inkluderande arbetsmarknad*. Stockholm: SNS Förlag.
- OECD (2016). *Investing in Youth: Sweden*. Paris: OECD Publishing.
- Olofsson, J. (2012). *Ung i demokratin*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).
- Oscarsson, H. & Holmberg, S. (2016). *Svenska väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Oscarsson, H. & Persson, M. J. (2010). Unga väljare i Sverige 1956–2006. I Ungdomsstyrelsen (Red.), *Fokus 10 – En analys av ungas inflytande*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Pello-Esso, W., Malm Lindberg, H. & Olofsson, J. (2017). *Ungas etablering och kommunala insatser. Ratio rapport nr 25*. Ratio.
- Plutzer, E. (2002). Becoming a Habitual Voter: Inertia, Resources, and Growth in Young Adulthood, *American Political Science Review*, 96 (1), 41–56. Refererad i Öhrvall, R. (2015). *Vilka valde att välja? – deltagandet i valen 2014*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).

- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone – the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Regeringens proposition 2013/14:191 *Med fokus på unga – en politik för goda levnads- villkor, makt och inflytande*.
- Regeringens strategi (2015). *Vägar framåt – strategi för unga som varken arbetar eller stu- derar*. U2015/05478/UF. Stockholm: Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet.
- Regeringsbeslut (2015a). 3.1.A.1 Tematisk analys av ungas etablering i arbets- och sam- hållslivet. *Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015-12-18, U2014/07165/UF, U2015/00842/UF, U2015/01238/UF m.fl.*
- Regeringsbeslut (2015b). 3.1.A.3 Fördjupad analys av ungas övergång mellan skola och arbetsliv. *Regleringsbrev för budgetåret 2016 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015-12-18, U2014/07165/UF, U2015/00842/UF, U2015/01238/UF m.fl.*
- Regeringsbeslut (2016). *Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Myndigheten för ung- doms- och civilsamhällesfrågor 2016-12-20, U2016/05227/UF, U2016/05429/UF (delvis), U2016/05627/UF.*
- Regeringsbeslut (2017). *Uppdrag till Statskontoret att öka kunskapen om utomeuropeiskt födda kvinnor som står utanför arbetskraften. A2017/01285/SV.*
- Riksrevisionen (2006) *Arbetsförmedlingen och de kommunala ungdomsprogrammen*. RIR 2006:14. Stockholm: Riksrevisionen.
- Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (2016). *Kommunernas aktivitets- ansvar 2016*. Stockholm: Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar.
- Schröder, L. (2014). Unga med utländsk bakgrund. I J. Olofsson (Red.), *Den långa vägen till arbetsmarknaden. Om unga utanför*. Lund: Studentlitteratur. Refererad i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017a).
- SFS 2016:82 *Förordning om statsbidrag till samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar*.
- Sjögren, A. (Red.), (2017). *Könsskillnader i den svenska skolan – ett svenskt perspektiv på Autor m.fl. Könsskillnader i utbildning. SNS analys nr 42.*
- Skolverket (2016). *Rapport 436. Språkintröduktion*.
- Solijonov, A. (2016). *Voter Turnout Trends around the World*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA).
- SOU 2003:92 *Unga utanför*. Stockholm: Fritzes.
- SOU 2006:79 *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning. Slutbetänkande av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm: Fritzes.

- SOU 2010:88. Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt. A. Forslund & J. Vikström (Red.), *Vägen till arbete – arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration*.
- SOU 2011:11 *Långtidsutredningen 2011. Huvudbetänkande*. Stockholm: Fritzes.
- SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan – slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes.
- SOU 2015:90 *Långtidsutredningen 2015. Bilaga 5. Utbildning för framtidens arbetsmarknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2015:104 *Långtidsutredningen 2015. Huvudbetänkande*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden!* (2016). Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2016:77 *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Betänkande från Gymnasieutredningen*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2017:9. *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar, delbetänkande*. Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2017:19 *Uppdrag: Samverkan. Steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa. Delbetänkande*. Delegationen för unga och nyanlända till arbete. Stockholm: Wolters Kluwers.
- Statistiska centralbyrån (2014a). *Tema utbildning, rapport 2014:7. Inträdet på arbetsmarknaden efter gymnasieskolan*. Örebro: SCB, enheten för statistik om utbildning och arbete.
- Statistiska centralbyrån (2014b). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)*.
- Statistiska centralbyrån (2015). *Tema utbildning, rapport 2015:1. Etablering på arbetsmarknaden tre år efter gymnasieskolan*.
- Statistiska centralbyrån (2017). *Temareport 2017:4 Utbildning och arbete. Unga utanför? Så har det gått på arbetsmarknaden för 90-talister utan fullföljd gymnasieutbildning*. Örebro: SCB, avdelningen för befolkning och välfärd.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (2013a). *Det lönar sig II – en analys av arbetsmarknadsprojektets samhällsekonomiska lönsamhet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (2013b). *10 orsaker till avhopp – 379 unga berättar om avhopp från gymnasiet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (2014). *Bakom siffrorna – unga som varken arbetade eller studerade 2000–2010*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (2017a). *Aktivitet Okänd? Unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

- Temagruppen Unga i arbetslivet (2017b). *Vägar och omvägar till arbete*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Trondman, M. (2005). *Unga och föreningsidrotten – en studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2007). *Navigatörcentrum visar vägen till arbete*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2008). *En andra chans- utvärdering av ideella navigatörcentrum*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2012). *Fokus 12 – Levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2013a). *Dialog, självständighet och långsiktiga förutsättningar – en uppföljning med ideella föreningar i fokus – civila samhällets villkor 2012*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2013b). *Unga med attityd*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Wollebæk, D. & Sivesind, K. H. (2010). *Fra folkebevegelse til filantropi? Frivillig innsats i Norge 1997–2009*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor 2010.
- Wuthnow, R. (1991). *Acts of compassion: caring for others and helping ourselves*. Princeton: Princeton University Press.

Elektroniska källor

- www.migrationsinfo.se
- www.mucf.se
- www.regeringen.se
- www.statistikdatabasen.scb.se
- www.sverigeisiffror.scb.se
- www.temaunga.se
- www.ungidag.se

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor

och om det civila samhällets förutsättningar

Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner

och internationellt samarbete

Distribution MUCF
Box 17801, 118 94 Stockholm
Tfn: 08-566 219 00
e-post: info@mucf.se
webbplats: www.mucf.se
www.facebook.com/mucf.se
www.twitter.com/ungciv